

מסכת מגילה פרק א

(ב,א) משנה: מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר; כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד? חל להיות ארבעה עשר בשני, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר; חל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר; חל להיות בשני, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר; חל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום; חל להיות בשבת, כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר; חל להיות אחר השבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר

גמרא: מגילה נקראת באחד עשר, מנלן? #מנלן?! כדבעינן למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה, כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים! אאן הכי קאמרינן: מכדי כולהו, אנשי כנסת הגדולה תקנינהו - דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון - אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינן אנשי כנסת הגדולה?! והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין! אלא פשיטא! - כולהו אנשי כנסת הגדולה תקינן! - היכא רמיזא?#

אמר **רב שמן בר אבא** אמר ר' **יוחנן**: אמר קרא: (אסתר ט) "לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם" - זמנים הרבה תקנו להם! {האי מיבעיא ליה לגופיה?!} אם כן, לימא קרא "זמן" - מאי "זמניהם"? זמנים טובא! {ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה?!} אם כן, לימא קרא "זמנס" - מאי "זמניהם"? שמעת מינה כולהו! {אימא: זמנים טובא?!} "זמניהם" דומיא דזמנס - מה "זמנס", תרי - אף "זמניהם", תרי! {ואימא: תריסר ותליסר?!} כדאמר **רב שמואל בר יצחק**: תליסר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויי - הכא נמי, תליסר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויי! {ואימא: שיתסר ושיבסר?!} "ולא יעבור" כתיב! "אור" **שמואל בר נחמני** אמר: אמר קרא: "כימים אשר נחו בהם היהודים" - "ימים" "כימים" - לרבות חדסר ותריסר! {ואימא: תריסר ותליסר?!} אמר ר' **שמואל בר יצחק**: תליסר זמן קהילה

מחברת מגילה - א

לכל היא, ולא צריך לרבווי! {ואימא: שיתסר ושיבסר?! <ולא
יעבור" כתיב!

ר' שמואל בר נחמני, מאי טעמא לא אמר מ"בזמניהם"? <זמן"
"זמנס" "זמניהם" לא משמע ליה! גורב שמן בר אבא, מאי טעמא
לא אמר מ"כימים"? <אמר לך: ההוא לדורות הוא דכתיב!

אמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן**: זו דברי ר' עקיבא סתימתאה,
דדריש "זמן" "זמנס" "זמניהם" - אבל חכמים אומרים: אין קורין
אותה אלא בזמנה

{מיתיבי: אמר ר' **יהודה**: אימתי? בזמן שהשנים כתיקנן, וישראל
שרויין על אדמתן - אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה, אין
קורין אותה אלא בזמנה! ~רבי יהודה אליבא דמאן? ^אילימא
אליבא דר' עקיבא, אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא! - אלא
לאו אליבא דרבנן, ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על
אדמתן מיהא, קרינן?! - תיובתא דרבי יוחנן - תיובתא!

איכא דאמרי: אמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן**: זו דברי ר'
עקיבא סתימתאה, אבל חכמים אמרו: בזמן הזה, הואיל
ומסתכלין בה, אין קורין אותה אלא בזמנה - תניא נמי הכי: אמר
רבי יהודה: אימתי? בזמן שהשנים כתיקנן, וישראל שרויין על
אדמתן - אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה, אין קורין אותה
אלא בזמנה

רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה, (**בב**) ומוקים לה
לברייתא כר' יוסי בר יהודה:

י"גומי אמר ר' יהודה בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה, אין קורין
אותה אלא בזמנה?! ורמינהי: אמר ר' **יהודה**: אימתי? מקום
שנכנסין בשני ובחמישי - אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי,
אין קורין אותה אלא בזמנה ~מקום שנכנסין בשני ובחמישי,
מיהא, קרינן, ואפילו בזמן הזה!" - ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי
בר יהודה!

וּמְשׁוּם דקשיא ליה דרבי יהודה אדר' יהודה, מוקים לה לברייתא
כרבי יוסי בר יהודה?! <רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי
יהודה, ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה - ומדקשיא ליה דרבי
יהודה אדרבי יהודה, אמר: מאן דתני לה כרבי יהודה, לאו דווקא
- מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה, דווקא!

מחברת מגילה - א

כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר;
כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר -- ;מנהגי מילי?
אמר **רבא**: דאמר קרא: "על כן היהודים הפרזים היושבים בערי
הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה
ויום טוב ומשלח מנות איש לרעהו" - מדפרזים בארבעה עשר,
מוקפין בחמשה עשר!

{ואימא: פרזים בארבעה עשר - מוקפין, כלל כלל לא?! אלא
ישראל נינהו?! <אעוד: "מהודו ועד כוש" כתיב! {ואימא: פרזים
בארביסר, מוקפין בארביסר ובחמיסר, כדכתיב: "להיות עושים
את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל
שנה"?! <אי הוה כתב "את יום ארבעה עשר וחמשה עשר",
כדקאמרת - השתא דכתיב "את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה
עשר", אתא "את" ופסיק - הני בארבעה עשר, והני בחמשה עשר!

{ואימא: פרזים בארביסר - מוקפין, אי בעו בארביסר, אי בעו
בחמיסר?! <אמר קרא: "בזמניהם" - זמנו של זה לא זמנו של זה!
{ואימא: בתליסר?! <כשושן!

{אשכחן עשייה - זכירה מנלן? <אמר קרא: (אסתר ט) "והימים
האלה נזכרים ונעשים" - איתקש זכירה לעשייה

מתניתין דלא כי האי תנא דתניא: **רבי יהושע בן קרחה** אומר:
כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר -
;מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה? <כי שושן - מה שושן, מוקפת
חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר, אף כל שמוקפת
חומה מימות אחשורוש, קורין בחמשה עשר! ;ותנא דידן, מאי
טעמא? <יליף "פרזי" "פרזי" - כתיב הכא: "על כן היהודים
הפרזים", וכתיב התם: (דברים ג) "לבד מערי הפרזי הרבה מאד"
- מה להלן, מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אף כאן, מוקפת
חומה מימות יהושע בן נון!

{בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן, דלית ליה
"פרזי" "פרזי" - אלא תנא דידן, מאי טעמא לא אמר כר' יהושע
בן קרחה?! #;מאי טעמא?! דהא אית ליה "פרזי" "פרזי"! <הכי
קאמר: אלא שושן, דעבדא כמאן?! לא כפרזים ולא כמוקפין! #
<אמר **רבא**, ואמרי לה כדי: שאני שושן, הואיל ונעשה בה נס!

בשלמא לתנא דידן, היינו דכתיב: (אסתר ט) "מדינה ומדינה ועיר
ועיר" - "מדינה ומדינה" לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן

מחברת מגילה - א

נון למוקפת חומה מימות אחשורוש; "עיר ועיר" נמי, לחלק בין שושן לשאר עיירות - אלא לרבי יהושע בן קרחה, בשלמא "מדינה ומדינה", לחלק בין שושן לשאר עיירות, אלא "עיר ועיר" למאי אתא?! אמר לך רבי יהושע בן קרחה: ולתנא דידן, מי ניחא?! כיון דאית ליה "פראזי" "פראזי", "מדינה ומדינה" למה לי?! - אלא קרא לדרשה הוא דאתא, וכדברי יהושע בן לוי הוא דאתא, דאמר **רבי יהושע בן לוי**: כרך, וכל הסמוך לו, וכל הנראה עמו, נידון ככרך! #עד כמה? אמר **רבי ירמיה** ואיתימא **רבי חייא בר אבא**: כמחמתן לטבריא, מיל! {ולימא "מיל"?! אהא קא משמע לן דשיעורא דמיל, כמה הוי? כמחמתן לטבריא!#

ואמר **רבי ירמיה** ואיתימא **רבי חייא בר אבא**: מנצפ"ך, צופים אמרום - {ותסברא! והכתיב: (ויקרא כז) "אלה המצות" - שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה?! {ועוד: האמר **רב חסדא**: מ"ם וסמ"ך שבלוחות (**ג,א**) בנס היו עומדין! אין! מהוה הו, ולא הו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה, ואתו צופים ותקינו פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה! {סוף סוף, "אלה המצות" - שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה?! |אלא שכחום וחזרו ויסדום!

ואמר ר' **ירמיה** ואיתימא **רבי חייא בר אבא**: תרגום של תורה, אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע; תרגום של נביאים, יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי. ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה: "מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם?" עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: "אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם! גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי, שלא ירבו מחלוקת בישראל!" ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים - יצתה בת קול ואמרה לו: "דיידך!" גמאי טעמא? משום דאית ביה קץ משיח!

{ותרגום של תורה, אונקלוס הגר אמרו?! והא אמר **רב איקא בר אבין** אמר **רב חננאל** אמר **רב**: *גמאי דכתיב: (נחמיה ח) "ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא"? *<"ויקראו בספר תורת האלהים" - זה מקרא; "מפורש" - זה תרגום; "ושום שכל" - אלו הפסוקין; "ויבינו במקרא" - אלו פיסקי טעמים. ואמרי לה: אלו המסורת?! אשכחום וחזרו ויסדום!

מחברת מגילה - א

גמאי שנא דאורייתא, דלא אזדעזעה, ואדנביאי אזדעזעה?
<דאורייתא, מיפרשא מלתא - דנביאי, איכא מילי דמיפרשן ואיכא
מילי דמסתמן, דכתיב: (זכריה יב) "ביום ההוא יגדל המספד
בירושלם כמספד הדדרימון בבקעת מגידון", ואמר **רב יוסף**:
אלמלא תרגומא דהאי קרא, לא ידענא מאי קאמר - "ביומא
ההוא יסגי מספדא בירושלים כמספדא דאחאב בר עמרי, דקטל
יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד, וכמספדא דיאשיה בר
אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו"

(דניאל י) "וראיתי אני דניאל לבדי את המראה, והאנשים אשר
היו עמי לא ראו את המראה, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם
ויברחו בהחבא" - גמאן נינהו אנשים? <אמר **ר' ירמיה** ואיתימא
רבי חייא בר אבא: זה חגי זכריה ומלאכי! - אינהו עדיפי מיניה,
ואיהו עדיף מינייהו - אינהו עדיפי מיניה, דאינהו נביאי ואיהו לאו
נביא; איהו עדיף מינייהו, דאיהו חזא ואינהו לא חזו! גוכי מאחר
דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? <אף על גב דאינהו לא חזו,
מזלייהו חזו. אמר **רבינא**: שמע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על
גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי! גמאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע!
ואי קאים במקום הטנופת, לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי. ואי
לא, לימא הכי: "עיזא דבי טבחי שמינא מינאי!"

גוהשתא דאמרת "מדינה ומדינה ועיר ועיר" לדרשה, "משפחה
ומשפחה" למאי אתא? <אמר **רבי יוסי בר חנינא**: להביא משפחות
כהונה ולויה, שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. דאמר
רב יהודה אמר **רב**: כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל
במעמדן, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. תניא
נמי הכי: כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן, כולן
מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מכאן סמכו של בית
רבי, שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה - קל
וחומר מעבודה: ומה עבודה, שהיא חמורה, מבטלין - תלמוד
תורה, לא כל שכן!

{ועבודה חמורה מתלמוד תורה! והכתיב: (יהושע ה) "ויהי בהיות
יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו
שלופה בידו וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו
ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי ויפל יהושע אל פניו
ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו" {והיכי עביד
הכי?! והאמר **רבי יהושע בן לוי**: אסור לאדם שיתן שלום לחבירו
בלילה - חיישינן שמא שד הוא?! <שאני התם, דאמר ליה "כי אני

מחברת מגילה - א

שר צבא ה' " ! {ודלמא משקרי!} <גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה!

~אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה! אמר לו: על איזה מהן באת? אמר לו: עתה באתי! מיד: (יהושע ח) "וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק" - אמר **רבי יוחנן: (ג,ב)** מלמד שלן בעומקה של הלכה. ואמר **רב שמואל בר אוניא:** גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין, שנאמר: "עתה באתי!"

לא קשיא! - הא דרבים, והא דיחיד! {ודיחיד קל?!} והתנן: נשים במועד, מענות אבל לא מטפחות. ר' **ישמעאל** אומר: אם היו סמוכות למטה, מטפחות. בראשי חדשים, בחנוכה ובפורים, מענות ומטפחות בזה ובזה, אבל לא מקוננות. ואמר **רבה בר הונא: אין מועד בפני תלמיד חכם, כל שכן חנוכה ופורים!?** <כבוד תורה קאמרת?!> כבוד תורה דיחיד, חמור - תלמוד תורה דיחיד, קל!

אמר **רבא:** פשיטא לי: עבודה ומקרא מגילה, מקרא מגילה עדיף, מדר' יוסי בר חנינא; תלמוד תורה ומקרא מגילה, מקרא מגילה עדיף מדסמכו של בית רבי; תלמוד תורה ומת מצוה, מת מצוה עדיף, מדתניא: מבטלין תלמוד תורה להוצאת מת, ולהכנסת כלה; עבודה ומת מצוה, מת מצוה עדיף (במדבר ו) מ"ולאחותו", דתניא: "ולאחותו" - מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ושמע שמת לו מת, יכול יטמא?! אמרת: "לא יטמא"! יכול, כשם שאינו מיטמא לאחותו, כך אינו מיטמא למת מצוה? תלמוד לומר: "ולאחותו"! - לאחותו הוא דאינו מיטמא, אבל מיטמא למת מצוה!

~בעי **רבא:** מקרא מגילה ומת מצוה, הי מינייהו עדיף? מקרא מגילה עדיף, משום פרסומי ניסא? או דלמא מת מצוה עדיף, משום כבוד הבריות? <בתר דבעיא, הדר פשטה: מת מצוה עדיף!> דאמר מר: גדול כבוד הבריות, שדוחה את לא תעשה שבתורה!

גופא: אמר ר' **יהושע בן לוי:** כרך, וכל הסמוך לו, וכל הנראה עמו, נדון כדרך. תנא: סמוך אף על פי שאינו נראה, נראה אף על פי שאינו סמוך {בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך - משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר - אלא סמוך אף על פי שאינו נראה, היכי משכחת לה?!> אמר ר' **ירמיה:** שיושבת בנחל!

מחברת מגילה - א

ואמר ר' יהושע בן לוי: כרך שישב ולבסוף הוקף, נדון ככפר - מאי טעמא? דכתיב: (ויקרא כה) "ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה" - שהוקף ולבסוף ישב, ולא שישב ולבסוף הוקף

ואמר ר' יהושע בן לוי: כרך שאין בו עשרה בטלנין, נדון ככפר - {מאי קמשמע לך?! תנינא: איזו היא עיר גדולה? כל שיש בה עשרה בטלנין - פחות מכאן, הרי זה כפר!?! כרך איצטריך ליה! - אף על גב דמיקלעי ליה מעלמא!

ואמר ר' יהושע בן לוי: כרך שחרב ולבסוף ישב, נדון ככרך - {מאי "חרב"? ^ אילימא חרבו חומותיו - ישב אין, לא ישב לא?! - והא תניא: רבי אליעזר בר יוסי אומר: (ויקרא כה) "אשר לוא חומה" - אף על פי שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן?! אלא מאי "חרב"? שחרב מעשרה בטלנין!

ואמר ר' יהושע בן לוי: (ד,א) לוד, ואונו, וגיא החרשים, מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו - {והני יהושע בננהי?! והא אלפעל בננהי?! דכתיב: (דברי הימים א ח) "ובני אלפעל, עבר, ומשעם, ושמר. הוא בנה את אונו, ואת לוד ובנותיה"! - ולטעמיך, אסא בננהי, דכתיב: (דברי הימים ב יד:ה) "ויבן ערי מצורה ביהודה כי שקטה הארץ ואין עמו מלחמה בשנים האלה כי הניח ה' לו" - אמר ר' אלעזר: הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו - חרוב בימי פילגש בגבעה, ואתא אלפעל בננהי - הדור אינפול - אתא אסא שפצינהו ~ דיקא נמי, דכתיב: (דברי הימים ב יד) "ויאמר ליהודה נבנה את הערים האלה" - מכלל דערים הוו מעיקרא - שמע מינה!

ואמר ר' יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס

ואמר ר' יהושע בן לוי: פורים שחל להיות בשבת, שואלין ודורשין בענינו של יום - {מאי אריא פורים?! אפילו יום טוב נמי! דתניא: משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בחג?! - כפורים איצטריכא ליה! - מהו דתימא? נגזור משום דרבה - קמשמע לך!

ואמר ר' יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר: (תהלים כב) "אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי" - סבור מינה למקרייה בליליא, ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. אמר להו רבי ירמיה: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא: כגון דאמרי אינשי: "אעבור פרשתא

מחברת מגילה - א

דא ואתנייה”

איתמר נמי: אמר **רבי חלבו** אמר **עולא ביראה**: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר: (תהלים ל) ”למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך”

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה -- אמר **ר' חנינא**: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה, כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין - (**ד, ב**) {למימרא דתקנתא דכרכין הוי? והתנן: חל להיות בשני, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום - ואם איתא, ליקדמו ליום הכניסה! אהו להו עשרה, ועשרה לא תקינו רבנן!

{תא שמע: חל להיות בחמישי, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום - ואם איתא, ליקדמו ליום הכניסה, דאחד עשר הוא! אמיוס הכניסה ליום הכניסה לא דחינן!

{תא שמע: אמר **ר' יהודה**: אימת? במקום שנכנסים בשני ובחמישי - אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי, אין קורין אותה אלא בזמנה - ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא, משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין?! |לא תימא “כדי שיספקו מים ומזון”, אלא אימא: מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין!

כיצד? חל להיות בשני בשבת, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר; חל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר; חל להיות בחמישי, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר -- ;מאי שנא רישא דנקט סידורא דירחא, ומאי שנא סיפא דנקט סידורא דיומי? <אידי דמיתהפכי ליה, נקט סידורא דיומי!

חל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום -- ;מתניתין מני? <אי רבי, אי רבי יוסי! ;מאי רבי? <דתניא: חל להיות בערב שבת, כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה, ומוקפין חומה קורין בו ביום. **רבי** אומר: אומר אני: לא ידחו עיירות ממקומן, אלא אלו ואלו קורין בו ביום!

מחברת מגילה - א

גמאי טעמא דתנא קמא? <דכתיב: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, עיירות קודמות למוקפין - אף כאן, עיירות קודמות למוקפין! גואימא: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, אין נדחין עיירות ממקומן - אף כאן, לא ידחו עיירות ממקומן?! אשאני הכא, דלא אפשר!

גורבי, מאי טעמא? <"בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, אין עיירות נדחין ממקומן - אף כאן, לא ידחו עיירות ממקומן! גואימא: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, עיירות קודמות למוקפין - אף כאן נמי, עיירות קודמות למוקפין?! אשאני הכא, דלא אפשר!

גמאי ר' יוסי? <דתניא: חל להיות בערב שבת, מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום. רבי יוסי אומר: אין מוקפין קודמין לעיירות, אלא אלו ואלו קורין בו ביום! גמאי טעמא דתנא קמא? <דכתיב: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, עיירות בארבעה עשר, וזמנו של זה לא זמנו של זה - אף כאן, עיירות בארבעה עשר, וזמנו של זה לא זמנו של זה! גואימא: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, אין מוקפין קודמין לעיירות - אף כאן, אין מוקפין קודמין לעיירות?! אשאני הכא, דלא אפשר! גמאי טעמא דר' יוסי? <"בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, אין מוקפין קודמין לעיירות - אף כאן, אין מוקפין קודמין לעיירות! גואימא: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, זמנו של זה לא זמנו של זה - אף כאן, זמנו של זה לא זמנו של זה?! אשאני הכא, דלא אפשר!

גוסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה?! והתניא: חל להיות בשבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בערב שבת, ומוקפות חומה למחר. רבי אומר: אומר אני: הואיל ונדחו עיירות ממקומן, ידחו ליום הכניסה?! אהכי השתא, התם זמנם שבת היא, והואיל דנדחו, ידחו - והכא, זמנם ערב שבת!

גכמאן אזלא הא דאמר רבי חלבו אמר ר' הונא: פורים שחל להיות בשבת, הכל נדחין ליום הכניסה? #;"הכל נדחין" סלקא דעתך?! והא איכא מוקפין, דעבדי למחר! אלא "כל הנדחה, ידחה ליום הכניסה"#! <כמאן? כרבי!

דכולי עלמא מיהא, מגילה בשבת לא קרינן - גמאי טעמא? אומר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה,¹ ואין הכל בקיאים במקרא מגילה - גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירנה

1 כן בכ"י ובראשונים, אבל לפנינו נוסף: "ובתקיעת שופר", ומהרש"א מחקו

מחברת מגילה - א

ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב! <<רב יוסף אמר: מפני שעניניהן של עניים נשואות במקרא מגילה!

תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה, גובין בו ביום ומחלקין בו ביום - ;אף על פי שאמרו?! אדרבה! משום דאמרו הוא! |<אלא הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה, גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה - אבל (ה,א) שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה!

אמר רב: מגילה בזמנה, קורין אותה אפילו ביחיד - שלא בזמנה, בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה, בעשרה. הוה עובדא! - וחש ליה רב להא דרב אסי

{ומי אמר רב הכי?! והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת, ערב שבת זמנם - ;ערב שבת זמנם?! והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם כזמנם - מה זמנם, אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם, אפילו ביחיד?!<לא! לענין מקרא מגילה, בעשרה! אלא מאי "ערב שבת זמנם"? לאפוקי מדרבי, דאמר: הואיל ונדחו עיירות ממקומן, ידחו ליום הכניסה - הא קמשמע לן דערב שבת זמנם הוא!

משנה: אי זו היא עיר גדולה? כל שיש בה עשרה בטלנין - פחות מכאן, הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין - אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, חגיגה, והקהל - מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים. אמר ר' יהודה: אימתי? מקום שנכנסין בשני ובחמישי - אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה אלא בזמנה

גמרא: תנא: עשרה בטלנין שבבית הכנסת

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין -- ;מאי טעמא? אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא: "ולא יעבור!"

ואמר רבי אבא אמר שמואל: מנין שאין מונין ימים לשנים?

מחברת מגילה - א

שנאמר: (שמות יב) "לחדשי השנה" - חדשים אתה מונה לשנים, ואי אתה מונה ימים לשנים. **ורבנן דקיסרי** משום ר' **אבא** אמרו: מנין שאין מחשבין שעות לחדשים? שנאמר: (במדבר יא) "עד חדש ימים" - ימים אתה מחשב לחדשים, ואי אתה מחשב שעות לחדשים

אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, וחגיגה, והקהל - מאחרין ולא מקדימין -- תשעה באב, אקדומי פורענות לא מקדמי; חגיגה והקהל, משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו

תנא: חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין - בשלמא חגיגה, דאי מיקלע בשבתא, מאחרין לה לבתר שבתא - אלא "זמן חגיגה" מאי היא? אמר **רב אושעיא**: הכי קאמר: חגיגה בשבת, ועולת ראייה אפילו ביום טוב, דזמן חגיגה מאחרין!

מניין? כבית שמאי היא! דתנן: **בית שמאי** אומרים: מביאין שלמים ביום טוב, ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות. **ובית הלל** אומרים: מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן

<<**רבא** אמר: חגיגה, כל זמן חגיגה מאחרין - טפי לא - דתנן: מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג, חוגג והולך את כל הרגל כולו, ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו

<<**רבאשי** אמר: חגיגה וכל זמן חגיגה, מאחרין. ואפילו עצרת, דחד יומא, מאחרין! דתנן: מודים שאם חל עצרת להיות בשבת, שיום טבוח אחר השבת

אמר **רבי אלעזר** אמר **רבי חנינא**: רבי נטע נטיעה בפורים, (הב), ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז, ובקש לעקור תשעה באב, ולא הודו לו. אמר לפניו **רבי אבא בר זבדא**: רבי! לא כך היה מעשה! אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת. ואמר רבי: "הואיל ונדחה, ידחה!", ולא הודו חכמים - קרי עליה: (קהלת ד) "טובים השנים מן האחד!"

{ורבי, היכי נטע נטיעה בפורים?! והתני **רב יוסף**: "שמחה ומשתה ויום טוב" - "שמחה" - מלמד שאסורים בהספד; "משתה" - מלמד שאסור בתענית; "יום טוב" - מלמד שאסור בעשיית מלאכה?! | אלא רבי בר ארביסר הוה, וכי נטע, בחמיסר נטע! {איני! והא רבי בטבריא הוה, וטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון הואי?! | אלא רבי בר חמיסר הוה, וכי נטע, בארביסר הוה!

מחברת מגילה - א

{ומי פשיטא ליה דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון?!
והא חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר - מספקא ליה אי
מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא?! כחזקיה מספקא
ליה - לרבי, פשיטא ליה! זוכי פשיטא ליה, מי שרי?! והכתיב
במגילת תענית: את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי
פוריא אינון, דלא למספד בהון ~ ואמר **רבא**: לא נצרכא אלא
לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה?! אהני מילי בהספד
ובתענית - אבל מלאכה, יום אחד ותו לא! {איני! והא **רב** חזייה
לההוא גברא דהוה קא שדי כיתנא בפוריא, ולטייה, ולא צמח
כיתניה?! אהתם, בר יומא הוה!

<<**רבה בריה דרבא** אמר: אפילו תימא ביומיה! - הספד ותענית
קבילו עלייהו - מלאכה לא קבילו עלייהו! דמעיקרא כתיב "שמחה
ומשתה ויום טוב", ולבסוף כתיב "לעשות אותם ימי משתה
ושמחה", ואילו "יום טוב" לא כתיב! - ואלא רב, מאי טעמא
לטייה לההוא גברא? <דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור
הוה, ובאתריה דרבי לא נהוג!

<<ואיבעית, אימא: לעולם נהוג, ורבי, נטיעה של שמחה נטע,
כדתנן: עברו אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה
באירוסין ובנישואין - ותנא עלה: בנין - בנין של שמחה; נטיעה -
נטיעה של שמחה; איזהו בנין של שמחה? זה הבונה בית חתנות
לבנו! איזו היא נטיעה של שמחה? זה הנוטע אבורנקי של מלכים!

גופא: **חזקיה** קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר. מספקא ליה אי
מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא - {ומי מספקא ליה
מלתא דטבריא?! והכתיב: (יהושע יט:לה) "וערי מבצר הצדים צר
וחמת רקת וכנרת", וקיימא לן: "רקת" זו טבריא?! אהיינו טעמא
דמספקא ליה משום דחד גיסא שורא דימא הות! {אי הכי אמאי
מספקא ליה?! ודאי לאו חומה היא! דתניא: (ויקרא כה) "אשר לו
חומה" - ולא שור איגר; "סביב" - פרט לטבריא, שימה חומתה?!
אלענין בתי ערי חומה, לא מספקא ליה! - כי קא מספקא ליה,
לענין מקרא מגילה! מאי פרזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא
מגילה? משום דהני מיגלו והני לא מיגלו, והא נמי מיגליא? או
דלמא, משום דהני מיגנו והני לא מיגנו, והא נמי מיגניא? - משום
הכי מספקא ליה!

רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר - מספקא ליה אי
מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא

מחברת מגילה - א

איכא דאמר: אמר **רב אסי**: האי הוצל דבית בנימין, מוקפת חומה מימות יהושע היא

אמר **רבי יוחנן**: כי הוינא טליא, אמינא מלתא ושאינא² לסבייא (ו,א) ואישתכח כוותי: "חמת" זו טבריא. ולמה נקרא שמה "חמת"? על שום חמי טבריא! "רקת" זו ציפורי. ולמה נקרא שמה "רקת"? משום דמידלייא כרקתא דנהרא! "כינרת" זו גינוסר. ולמה נקרא שמה "כינרת"? דמתיקי פירא כקלא דכינרי!

אמר **רבא**: מי איכא למאן דאמר "רקת" לאו טבריא היא?! והא כי שכיב איניש הכא, התם ספדי ליה הכי: "גדול הוא בששך, ושם לו ברקת", וכי מסקי ארונא להתם, ספדי ליה הכי: "אוהבי שרידים, יושבי רקת, צאו וקבלו הרוגי עומק!"

כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא: "ארץ שנער הרה וילדה. ארץ צבי גידלה שעשועיה. "אוי נא לה!" אמרה רקת, כי אבדה כלי חמדתה!"

אלא אמר **רבא**³: "חמת" זו חמי גרר; "רקת" זו טבריא; "כינרת" זו גינוסר. ולמה נקרא שמה "רקת"? שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון!

רבי ירמיה אמר: "רקת" שמה, ולמה נקרא שמה "טבריא"? שיושבת בטבורה של ארץ ישראל! ו**רבא** אמר:⁴ "רקת" שמה, ולמה נקרא שמה "טבריא"? שטובה ראייתה!

אמר **זעירא**: "קטרון" זו ציפורי. ולמה נקרא שמה "ציפורי"? שיושבת בראש ההר כצפור! {וקטרון ציפורי היא?! והא קטרון בחלקו של זבולון הוא, דכתיב: (שופטים א) "זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול", וזבולון מתרעם על מדותיו הוה, שנאמר: (שופטים ה) "זבולון עם חרף נפשו למות" - מה טעם? משום ד"נפתלי על מרומי שדה"! אמר זבולון לפני הקב"ה: "רבנו של עולם! לאחיי נתת להם שדות וכרמים, ולי נתת הרים וגבעות! לאחיי נתת להם ארצות, ולי נתת ימים ונהרות!" אמר לו: "כולן צריכין לך על ידי חלזון, שנאמר: (דברים לג) "עמים הר יקראו... ושפוני טמוני חול" - תני **רב יוסף**: "שפוני" זה חלזון; "טמוני" זו טרית; "חול" זו זכוכית לבנה. אמר לפניו: "רבנו של עולם! מי מודיעני?" אמר לו: (דברים לג) "שם יזבחו זבחי צדק" - סימן זה יהא לך: כל הנוטל ממך בלא דמים, אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום - ואי סלקא דעתך "קטרון" זו ציפורי,

2 כך בכ"י, ולפננו: "דשאינא"

3 כך בכ"י, ולפננו: "רבה"

4 כך בכ"י, ולפננו: "רבא אמר", ויש גורסים "רבה אמר"

מחברת מגילה - א

אמאי מתרעם על מדותיו?! והא הוא ציפורי מילתא דעדיפא
טובא?! ~ וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש - והאמר **ריש לקיש**:
לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי, והוא ששה עשר מיל על
ששה עשר מיל ~ וכי תימא דלא נפישא דידיה כדאחיה - והאמר
רבה בר בר חנה אמר **רבי יוחנן**: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל
ארעא דישראל, והוא כמבי כובי עד אקרא דתולבקני, עשרין
ותרתין פרסי אורכא, ופותיא שיתא פרסי?! <אפילו הכי, שדות
וכרמים עדיפא ליה! ~ דיקא נמי דכתיב: (שופטים ה) "ונפתלי על
מרומי שדה" - שמע מינה!

אמר **רבי אבהו**: (צפניה ב) "ועקרון תעקר" - זו קסרי בת אדום,
שהיא יושבת בין החולות. והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי
יוונים. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, היו קורין אותה
"אחידת מגדל שיר"

אמר **רבי יוסי בר חנינא**: מאי דכתיב: (זכריה ט) "והסירותי דמיו
מפיו ושקוציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו?" "והסירותי
דמיו מפיו" - זה בית במיא שלהן; "ושקוציו מבין שיניו" - זה בית
גליא שלהן; "ונשאר גם הוא לאלהינו" - אלו בתי כנסיות ובתי
מדרשות שבאדום; "והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי" - אלו
תראטריות וקרקסיות שבאדום, שעתידין שרי יהודה ללמד בהן
תורה ברבים

אמר **רבי יצחק**: "לשם" - זו פמייס; "עקרון תעקר" - זו קסרי בת
אדום, שהיא היתה מטרופולין של מלכים. איכא דאמרי דמרבי
בה מלכי, ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי קסרי וירושלים. אם
יאמר לך אדם חרבו שתיהן, אל תאמן! - ישבו שתיהן, אל תאמן!
- חרבה קסרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי,
תאמן! - שנאמר: (יחזקאל כו) "אמלאה החרבה" - אם מליאה זו,
חרבה זו - אם מליאה זו, חרבה זו! **רב נחמן בר יצחק** אמר:
מהכא: (בראשית כה) "ולאום מלאום יאמץ"

ואמר **רבי יצחק**: מאי דכתיב: (ישעיהו כו) "יוחן רשע בל למד
צדק?" אמר יצחק לפני הקב"ה: "רבש"ע! יוחן עשו!" אמר לו:
"רשע הוא!" אמר לו: "גבל למד צדק?!" אמר לו: "בארץ נכוחות
יעול!" אמר לו: אם כן, "בל יראה גאות ה'!"

ואמר **רבי יצחק**: מאי דכתיב: (תהלים קמ) "אל תתן ה' מאווי
רשע זממו אל תפק ירומו סלה?" אמר יעקב לפני הקב"ה: "רבונו
של עולם! אל תתן לעשו הרשע תאות לבו!"; "זממו אל תפק" - זו

מחברת מגילה - א

(ו,ב) גרממיא של אדום, שאלמלי הן יוצאין, מחריבין כל העולם כולו

ואמר **רבי חמא בר חנינא**: תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממיא של אדום, ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני איכא ברומי, ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מינייהו ומיטרדי לאוקמי מלכא

ואמר **ר' יצחק**: אם יאמר לך אדם: "יגעתי ולא מצאתי", אל תאמן - "לא יגעתי ומצאתי", אל תאמן - "יגעתי ומצאתי", תאמן! - הני מילי בדברי תורה, אבל במשא ומתן, סייעתא הוא מן שמיא! ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי, אבל לאוקמי גירסא, סייעתא מן שמיא היא!

ואמר **רבי יצחק**: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו, אל תתגרה בו, שנאמר: (תהלים לז) "אל תתחר במרעים". ולא עוד, אלא שדרכיו מצליחין, שנאמר: (תהלים י) "יחילו דרכיו בכל עת". ולא עוד, אלא שזוכה בדין, שנאמר: "מרום משפטיך מנגדו". ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו, שנאמר: "כל צורריו יפיח בהם"

{איני! והאמר **ר' יוחנן** משום **ר' שמעון בן יוחי**: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר: (משלי כח) "עוזבי תורה יהללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בס" - ותניא: **ר' דוסתאי בר מתון** אמר: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. ואם לחשך אדם לומר: "אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה", מי שלבו נוקפו אומר כן! אלא: "אל תתחר במרעים" - להיות כמרעים; "ואל תקנא בעושי עולה" - להיות כעושי עולה - ואומר: (משלי כג:יז) "אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כך היום"!!? - לא קשיא! - הא במילי דידיה, הא במילי דשמיא! <אויבעית, אימא: הא והא במילי דידיה, ולא קשיא! - הא בצדיק גמור, הא בצדיק שאינו גמור. דאמר **רב הונא**: מאי דכתיב: (חבקוק א) "למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו" - צדיק ממנו בולע - צדיק גמור, אינו בולע! <<אוי בעית, אימא: שעה משחקת לו שאני!

אמר **עולא**: איטליא של יון, זה כרך גדול של רומי. והויא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה. ויש בה שס"ה שווקים, כמנין ימות החמה. וקטן שבכולם של מוכרי עופות, והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל. ומלך סועד בכל יום באחד מהן. והדר בה, אף על פי שאינו נולד בה, נוטל פרס מבית המלך. והנולד בה, אף על פי שאינו דר בה, נוטל פרס מבית המלך. ושלושת אלפים בי בני

מחברת מגילה - א

יש בו, וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה. צדו אחד ים, וצדו אחד הרים וגבעות, צדו אחד מחיצה של ברזל, וצדו אחד חולסית ומצולה

משנה: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים

גמרא: הא לענין סדר פרשיות, זה וזה שוין! גמני מתניתין? לא תנא קמא, ולא ר' אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל! דתניא: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני. שכל מצות שנוהגות בשני, נוהגות בראשון, חוץ ממקרא מגילה. **ר' אליעזר ברבי יוסי** אומר: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני, נוהגות בראשון. **רבן שמעון בן גמליאל** אומר משום **רבי יוסי**: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני, אין נוהגות בראשון. ושוין בהספד ובתענית, שאסורין בזה ובזה

{רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא?!> אמר **רב פפא**: סדר פרשיות איכא בינייהו! דתנא קמא סבר: לכתחילה בשני, ואי עבוד בראשון, עבוד, בר ממקרא מגילה, דאף על גב דקרו בראשון, קרו בשני - ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה, לכתחילה בראשון - ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון, קרו בשני!

גמני? אי תנא קמא, קשיא מתנות; אי רבי אליעזר ברבי יוסי, קשיא נמי מקרא מגילה; אי רבן שמעון בן גמליאל, קשיא סדר פרשיות!

לעולם תנא קמא, ותנא מקרא מגילה, והוא הדין מתנות לאביונים, דהא בהא תליא! >אוי בעית, אימא: לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא, ומתניתין חסורי מיחסרא, והכי קתני: אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות - הא לענין הספד ותענית, זה וזה שוין - ואילו סדר פרשיות, לא מיירי!

אמר **רבי חייא בר אבין** אמר **רבי יוחנן**: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר **רבי יוחנן**: ושניהם מקרא אחד דרשו: "בכל שנה ושנה" - רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה, אדר הסמוך לשבט - אף כאן, אדר הסמוך לשבט! ורבן שמעון בן גמליאל סבר: "בכל שנה

מחברת מגילה - א

ושנה" - מה כל שנה ושנה, אדר הסמוך לניסן - אף כאן, אדר הסמוך לניסן!

{בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות. אלא רבן שמעון בן גמליאל, מאי טעמא?!

אמר **רבי טבי**: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל: מסמך גאולה לגאולה עדיף!

<<**רבי אלעזר** אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב: "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית" - ואיצטריך למיכתב (ז), **א**) "השנית" ואיצטריך למיכתב "בכל שנה ושנה"! - דאי מ"בכל שנה ושנה", הוה אמינא כי קושין - קא משמע לן: "השנית"; ואי אשמועינן "השנית", הוה אמינא: בתחילה⁵ בראשון ובשני - קמשמע לן: "בכל שנה ושנה"!

{ורבי אליעזר בר' יוסי, האי "השנית" מאי עביד ליה?! אמיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה, דאמר **רב שמואל בר יהודה**: בתחילה קבעוה בשושן, ולבסוף בכל העולם כולו!

אמר **רב שמואל בר יהודה**: שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות! שלחו לה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות! שלחה להם: כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס!

רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו: #בכוליה סדר מועד, כל כי האי זוגא, חלופי "רבי יוחנן" ומעייל "רבי יונתן" # שלחה להם אסתר לחכמים: כתבוני לדורות! שלחו לה: (משלי כב) "הלא כתבתי לך שלישים" - שלישים ולא רבעים! - עד שמצאו לו מקרא: כתוב בתורה: (שמות יז) "כתב זאת זכרון בספר" - "כתב זאת" - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה; "זכרון" - מה שכתוב בנביאים; "בספר" - מה שכתוב במגילה

כתנאי: "כתב זאת" - מה שכתוב כאן; "זכרון" - מה שכתוב במשנה תורה; "בספר" - מה שכתוב בנביאים, דברי **רבי יהושע**. ר' **אלעזר המודעי** אומר: "כתב זאת" - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה; "זכרון" - מה שכתוב בנביאים; "בספר" - מה שכתוב במגילה

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: אסתר אינה מטמאה את הידים

5 בכ"י "לכתחילה". אבל להלן "רב שמואל בר יהודה בתחילה", הוא הנכון בל כ"י.

מחברת מגילה - א

{למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה?!
והאמר **שמואל**: אסתר ברוח הקודש נאמרה?! <נאמרה לקרות,
ולא נאמרה ליכתוב!

{מיתבי: **רבי מאיר** אומר: קהלת אינו מטמא את הידים, ומחלוקת
בשיר השירים. **ר' יוסי** אומר: שיר השירים מטמא את הידים,
ומחלוקת בקהלת. **ר' שמעון** אומר: קהלת מקולי בית שמאי
ומחומרי בית הלל, אבל רות ושיר השירים ואסתר מטמאין את
הידים?! <הוא דאמר כר' יהושע!

תניא: **ר' שמעון בן מנסיא** אומר: קהלת אינו מטמא את הידים,
מפני שחכמתו של שלמה היא. אמרו לו: וּכִי זֶה בִּלְבַד אָמַר?!
והלא כבר נאמר: (מלכים א ד) "וידבר שלשת אלפים משל",
ואומר: (משלי ל) "אל תוסף על דבריו" #; מאי "ואומר"? <כּוֹכֵי
תימא: מימר טובא אמר, דאי בעי איכתיב, ודאי בעי לא איכתיב,
תא שמע: "אל תוסף על דבריו"#!

תניא: **ר' אליעזר** אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר:
(אסתר ו) "ויאמר המן בלבו". **ר' עקיבא** אומר: אסתר ברוח
הקודש נאמרה, שנאמר: (אסתר ב) "ותהי אסתר נשאת חן בעיני
כל רואיה". **ר' מאיר** אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר:
(אסתר ב) "וידע הדבר למרדכי". **רבי יוסי בן דורמסקית** אומר:
אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר: (אסתר ט) "ובבזה לא שלחו
את ידם"

אמר **שמואל**: אי הואי התם, הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו,
שנאמר: "קימו וקבלו" - קימו למעלה מה שקיבלו למטה!

אמר **רבא**: לכולהו אית להו פירכא, לבר מדשמואל, דלית ליה
פירכא! דרבי אליעזר - סברא הוא, דלא הוה איניש דחשיב
למלכא כוותיה, והאי, כי קא מפיש טובא ואמר, אדעתיה דנפשיה
קאמר; דר' עקיבא - דלמא כר' אלעזר, דאמר: מלמד שכל אחד
ואחד נדמתה לו כאומתו; והא דרבי מאיר - דלמא כרבי חייא בר
אבא, דאמר: בגתן ותרש שני טרשיים היו; והא דרבי יוסי בן
דורמסקית - דלמא פריסתקי שדור - דשמואל ודאי לית ליה
פירכא

אמר **רבינא**: היינו דאמרי אינשי: טבא חדא פלפלתא חריפתא
ממלי צני קרי!

רב יוסף אמר: מהכא: (אסתר ט) "וימי הפורים האלה לא יעברו
מתוך היהודים"

רב נחמן בר יצחק אומר: מהכא: "וזכרם לא יסוף מזרעם"

ומתנות לאביונים -- תני **רב יוסף**: "ומשלוח מנות איש לרעהו" - שתי מנות לאיש אחד; "ומתנות לאביונים" - שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא, וגרבא דחמרא. שלח ליה: (ז,ב) קיימת בנו רבינו "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"

רבה שדר ליה **למרי בר מר** ביד **אביי** מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה **אביי**: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהוי, דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלפלתא אריכא. אמר **אביי**: השתא אמר מר: אנא שדרי ליה חוליא, ואיהו שדר לי חורפא

אמר **אביי**: כי נפקי מבי מר, הוה שבענא. כי מטאי להתם, קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה, ואכלי בהו שיתין פלוגי ובישולא בתרייתא. הוו קרו ליה "צלי קדר". ובעאי למיכס צעא אבתרה! אמר **אביי**: היינו דאמרי אינשי: כפין עניא, ולא ידע. אי נמי: רווחא לבסימא שכיח

אביי בר אבין ור' **חנינא בר אבין** מחלפי סעודתייהו להדדי

אמר **רבא**: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי"

רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איבסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחייה. לשנה, אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי! אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא!

אמר **רבא**: סעודת פורים שאכלה בלילה, לא יצא ידי חובתו - גמאי טעמא? <"ימי משתה ושמחה" כתיב!

רב אשי הוה יתיב קמיה **דרב כהנא**⁶. נגה, ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? דלמא טרידי בסעודת פורים? אמר ליה: וולא הוה אפשר למיכלה באורתא?! אמר ליה: ולא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה, לא

6 כך לפנינו וגם בכ"י, אבל בשאילתות הגרסה: דאמימר

מחברת מגילה - א

יצא ידי חובתו?! אמר ליה: אמר רבא הכי? אמר ליה: אין!⁷ תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה!

משנה: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד

גמרא: הא לענין מכשירי אוכל נפש, זה וזה שוין! - מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש. **רבי יהודה** מתיר אף מכשירי אוכל נפש - מאי טעמא דתנא קמא? אמר קרא: (שמות יב) "הוא" - הוא, ולא מכשיריו! **רבי יהודה** אמר: אמר קרא: "לכס" - לכס, לכל צורכיכם!⁸ ואידך נמי, הכתיב "לכס"? "לכס, ולא לנכרים! לכס, ולא לכלבים! ואידך נמי, הא כתיב "הוא"? "הוא" וכתוב "לכס" - כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב - כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב!

משנה: אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת

גמרא: הא לענין תשלומין, זה וזה שוין! - גמני מתניתין? כרבי נחוניא בן הקנה היא! דתניא: **ר' נחוניא בן הקנה** היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין - מה שבת, מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין - אף יום הכפורים, מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין!

תנן התם: כל חייבי כריתות שלקו, נפטרו מידי כריתתן, שנאמר: (דברים כה) "ונקלה אחיך לעיניך" - כיון שלקה, הרי הוא כאחיק, דברי **רבי חנניה בן גמליאל** - אמר **ר' יוחנן**: חלוקין עליו חביריו על **ר' חנניה בן גמליאל**

אמר **רבא**: אמרי **בי רב**: תנינא: אין בין יום הכפורים לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת - ואם איתא, אידי ואידי בידי אדם היא?! אמר **רב נחמן בר יצחק**:⁹ הא מני? רבי יצחק היא, דאמר: מלקות בחייבי כריתות ליכא! דתניא: **רבי יצחק** אומר: חייבי כריתות בכלל היו, ולמה יצאת כרת באחותו? לדונה בכרת ולא במלקות! **אשי** אמר: אפילו תימא רבנן, זה עיקב זדונו בידי אדם, וזה עיקב זדונו בהיכרת

7 יש בזה כמה גרסות, וזה אחד מהם, ולא ברור

8 כך נראה לפי כ"י, ולפננו מקצת תיבות חסרות

9 כן הוא בכ"י ובמכות, אבל לפננו: "ר' נחמן", ולא נהירא, דר' נחמן היה לפני רבא

מחברת מגילה - א

(ח,א) משנה: אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל, אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש
גמרא: הא לענין כלים שעושין בהן אוכל נפש, זה וזה שוין
דריסת הרגל -- ;הא לא קפדי אינשי?! **אמר רבא:** הא מני? רבי אליעזר, דאמר: ויתור אסור במודר הנאה!

משנה: אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן, ונדבות אינו חייב באחריותן

גמרא: הא לענין בל תאחר, זה וזה שוין. תנן התם: אי זהו נדר? האומר: "הרי עלי עולה"; איזו היא נדבה? האומר: "הרי זו עולה" ומה בין נדרים לנדבות? נדרים, מתו או נגנבו או אבדו, חייב באחריותן - נדבות, מתו או נגנבו או אבדו, אינו חייב באחריותן ;מנהני מילי? **א**דתנו רבנן: (ויקרא א) "ונרצה לו לכפר עליו" - **ר' שמעון** אומר: את שעליו, חייב באחריותו, ואת שאינו עליו, אינו חייב באחריותו #מאי משמע? **אמר ר' יצחק בר אבדימי:** כיון דאמר "עלי", כמאן דטעין אכתפיה דמי! #

משנה: אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן

גמרא: הא לענין משכב ומושב וספירת שבעה, זה וזה שוין!
;מנהני מילי? **א**דתנו רבנן: **רבי סימאי** אומר: מנה הכתוב (ויקרא טו:ב) שתיים, וקראו טמא; שלש, (ויקרא טו:ג), וקראו טמא - הא כיצד? שתיים לטומאה, ושלש לקרבן! ;ואימר: שתיים לטומאה ולא לקרבן, שלש לקרבן ולא לטומאה?! **א**מרת: עד שלא ראה שלש, ראה שתיים! ;ואימר: שתיים לקרבן ולא לטומאה, שלש אף לטומאה?! **א**לא סלקא דעתך! דתניא: (ויקרא טו) "וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו" - מקצת זבין מביאין קרבן, ומקצת זבין אין מביאין קרבן - הא כיצד? ראה שלש, מביא - שתיים, אינו מביא! ;או אינו אלא: ראה שתיים מביא, ראה שלש אינו מביא? **א**מרת: עד שלא ראה שלש, ראה שתיים! - ואיצטריך דרבי סימאי, ואיצטריך "מזובו"! - דאי מדרבי סימאי, הוה אמינא כי קושיין - קמשמע לן: "מזובו"! ואי "מזובו", לא ידענא כמה ראיות - קמשמע לן דרבי סימאי!

{והשתא דאמרת "מזובו" לדרשא, (ויקרא טו) "וכי יטהר הזב מזובו" מאי דרשת ביה?! **א**הוא מיבעי ליה לכדתניא: "וכי יטהר הזב" - לכשיפסוק מזובו; "מזובו" - ולא מזובו ונגעו; "מזובו וספר"

מחברת מגילה - א

- לימד על זב בעל שתי ראיות, שטעון ספירת שבעה! {והלא דין הוא: אם מטמא משכב ומושב, לא יהא טעון ספירת שבעה!?! (ח), (ב) >שומרת יום כנגד יום תוכיח, שמטמאה משכב ומושב, ואינה טעונה ספירת שבעה - ואף אתה אל תתמה על זה, שאף על פי שמטמא משכב ומושב, לא יהא טעון ספירת שבעה! - תלמוד לומר: "מזובו וספר" - מקצת זובו וספר - לימד על זב בעל שתי ראיות, שטעון ספירת שבעה!

אמר ליה **רב פפא לאביי**: מאי שנא האי "מזובו" דמרבי ביה זב בעל שתי ראיות, ומאי שנא האי "מזובו" דממעט ביה זב בעל שתי ראיות? >אמר ליה: אי סלקא דעתך האי למעוטי הוא דאתא, לישתוק קרא מיניה! ~וכי תימא: אתיא מדינא - שומרת יום כנגד יום תוכיח! ~וכי תימא: האי מיבעי ליה: מזובו ולא מנגעו - אם כן, ליכתוב קרא "וכי יטהר הזב" ולישתוק - "מזובו" למה לי? לימד על זב בעל שתי ראיות, שטעון ספירת שבעה!

משנה: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים

גמרא: הא לענין שילוח וטומאה, זה וזה שוין! - >מנהני מילי? >דתני **רב שמואל בר יצחק** קמיה **דרב הונא**: (ויקרא יג) "וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר" - טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא¹⁰

{אמר ליה **רבא**: אלא מעתה, גבי זב, דכתיב: (ויקרא טו) "וכבס בגדיו וטהר", התם מאי "וטהר" מעיקרא איכא?! ~אלא טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסט, אף על גב דהדר חזי, לא מטמא למפרע - הכי נמי, טהור השתא מלטמא בביאה למפרע!

>אלא אמר **רבא**: מהכא (ויקרא יג:מה) "והצרוע אשר בו הנגע"¹¹ - מי שצרעתו תלויה בגופו - יצא זה, שאין צרעתו תלויה בגופו אלא בימים!

{אמר ליה **אביי**: אלא מעתה, (ויקרא יג:מו) "כל ימי אשר הנגע בו יטמא"¹² - מי שצרעתו תלויה בגופו, הוא דטעון שילוח - ושאין צרעתו תלויה בגופו, אין טעון שילוח!?! ~וכי תימא: הכי נמי - והא קתני: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה

10 כך לפנינו וברש"י, אבל בכ"י ובריטב"א "מעיקרא", והמאירי כתב שכן הגרסה הנכונה

11 המשך הפסוק: "בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע"

12 המשך הפסוק: "טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"

מחברת מגילה - א

- הא לענין שילוח ולטמויי בביאה, זה וזה שוין?! אמר ליה: "ימי"
- "כל ימי" - לרבות מצורע מוסגר לשילוח!

{אי הכי, תגלחת וצפרים, מאי טעמא לא?! דקתני: אין בין טהור
מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים!}

אמר **אביי**: אמר קרא: (ויקרא יד) "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה
והנה נרפא נגע הצרעת" - מי שצרעתו תלויה ברפואות - יצא זה,
שאינן צרעתו תלויה ברפואות אלא בימים¹³

משנה: אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין
בכל לשון ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. **רבן שמעון**
בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית
גמרא: הא לתופרן בגידין ולטמא את הידים זה וזה שוין

וספרים נכתבין בכל לשון -- {ורמינהו: מקרא שכתבו תרגום,
ותרגום שכתבו מקרא, וכתב עברי - אינו מטמא את הידים, עד
שיכתבנו בכתב אשורית על הספר ובדיו?! אמר **רבא**: לא קשיא
- (**ט,א**) כאן בגופן שלנו, כאן בגופן שלהן!

{אמר ליה **אביי**: במאי אוקימתא לההיא בגופן שלהן?! מאי איריא
מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא - אפילו מקרא
שכתבו מקרא, ותרגום שכתבו תרגום נמי! דהא קתני: עד
שיכתבנו אשורית על הספר בדיו! | אלא לא קשיא! - הא רבנן,
הא רבן שמעון בן גמליאל!

{אי רבן שמעון בן גמליאל, הא איכא יוונית?! | אלא לא קשיא! -
כאן בספרים, כאן בתפלין ומזוזות! - תפלין ומזוזות מאי טעמא?
משום דכתיב בהו: (דברים ו) "והיו" - בהוייתן יהו!

{מאי "תרגום שכתבו מקרא" איכא?! - בשלמא תורה, איכא:
(בראשית לא) "יגר שהדותא", אלא הכא, מאי תרגום איכא?! |
אלא לא קשיא - כאן במגילה, כאן בספרים - מגילה מאי
טעמא? דכתיב בה: "ככתבם וכלשונם!"

{מאי "תרגום שכתבו מקרא" איכא?

אמר **רב פפא**: (אסתר א) "ונשמע פתגם המלך"

13 כד הגרסה לפננו, אבל קשה היא, כי נראה שאביי היה המקשה ואז המתרץ, ובכ"י: "ואיתמא רבא",
והב"ח הגיה ומחק מ"אי הכי" עד "דקתני", ולפי זה אינו קושיה אלא שאלה: "אין בין טהור מתוך
הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים - מאי טעמא? אמר אביי וכו"

<<רב נחמן בר יצחק אמר: (אסתר א) "וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן"

<<רב אשי אמר: כי תניא ההיא, בשאר ספרים, ורבי יהודה היא, דתניא: תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית, ורבותינו התירו יונית {והכתוב: "והיו"! | אלא אימא: ספרים נכתבים בכל לשון, ורבותינו התירו יונית} "התירו"?! מכלל דתנא קמא אסר?! | אלא אימא: רבותינו לא התירו שיכתבו אלא יונית! ותניא: אמר רבי יהודה: אף כשהתירו רבותינו יונית, לא התירו אלא בספר תורה, ומשום מעשה דתלמי המלך, דתניא: מעשה בתלמי המלך, שכנס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן, ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם! נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת, וכתבו לו: (בראשית א) "אלהים ברא בראשית"; (בראשית א) "אעשה אדם בצלם ובדמות"; (בראשית ב) "ויכל ביום הששי" וישבות ביום השביעי"; (בראשית ה) "זכר ונקבה בראו", ולא כתבו "בראם"; (בראשית יא) "הבה ארדה ואבלה שם שפתם"; (בראשית יח) "ותצחק שרה בקרוביה"; (בראשית מט) "כי באפס הרגו שור וברצונם עקרו אבוס"; (שמות ד) "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם"; (שמות יב) "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה"; (שמות כד) "וישלח את זאטוטי בני ישראל"; (שמות כד) "ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו"; (טב) (במדבר טז) "לא חמד אחד מהם נשאתי"; (דברים ד) "אשר חלק ה' אלהיך אתם להאיר לכל העמים"; (דברים יז) "וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צויתי לעובדם". וכתבו לו "את צעירת הרגלים", ולא כתבו לו (ויקרא יא) "את הארנבת", מפני שאשתו של תלמי "ארנבת" שמה, שלא יאמר: שחקו בי היהודים, והטילו שם אשתי בתורה!

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית -- אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ואמר ר' יוחנן: מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל? אמר קרא: (בראשית ט) "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם" - דבריו של יפת יהיו באהלי שם {ואימא: גומר ומגוג?!} אמר ר' חייא בר אבא: היינו טעמא דכתיב "יפת אלהים ליפת" - יפיותו של יפת יהא באהלי שם!

מחברת מגילה - א

משנה: אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה

גמרא: הא לענין פר יום כפורים ועשירית האיפה, זה וזה שוין!

מתניתין דלא כר' מאיר! דאי ר' מאיר, הא תניא: מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות, דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: אינו מביא - גמאי טעמא דר' מאיר? דתניא: (ויקרא ד) "משיח" - אין לי אלא משוח בשמן המשחה - מרובה בגדים מנין? תלמוד לומר: "המשיח"!

{במאי אוקימנא דלא כר' מאיר?! אימא סיפא: אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה - הא לכל דבריהן זה וזה שוין - אתאן לר' מאיר! דתניא: אירע בו פסול ומינו כהן אחר תחתיו, ראשון חוזר לעבודתו; שני, כל מצות כהונה גדולה עליו, דברי ר' מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון חוזר לעבודתו - שני, אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. ואמר ר' יוסי: מעשה ברבי יוסף בן אולם מציפורי, שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: ראשון חוזר לעבודתו; שני, אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט - כהן גדול משום איבה; כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורידין - ורישא רבנן וסיפא ר' מאיר?! אמר רב חסדא: אין! רישא רבנן וסיפא ר' מאיר! <רב יוסף אמר: רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי!

משנה: אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים. זה הכלל: כל שהוא נידר ונידב, קרב בבמה, וכל שאינו לא נידר ולא נידב, אינו קרב בבמה

גמרא: {פסחים ותו לא?! אימא: כעין פסחים!

גמני? כר' שמעון היא! דתניא: ר' שמעון אומר: אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן - אבל חובות שאין קבוע להם זמן, הכא והכא לא קרב!

משנה: אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה, ובירושלים לפני מן החומה. וכאן וכאן, קדשי קדשים נאכלין לפני מן הקלעים. קדושת שילה (א, י) יש אחריה היתר, וקדושת ירושלים אין אחריה היתר

מחברת מגילה - א

גמרא: אמר ר' יצחק: שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה. קסבר: בית חוניו לאו בית עבודה זרה היא, וקא סבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, דכתיב: (דברים יב) "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" - "מנוחה" - זו שילה; "נחלה" - זו ירושלים. מקיש נחלה למנוחה - מה מנוחה, יש אחריה היתר, אף נחלה, יש אחריה היתר

אמרו ליה: אמרת? אמר להו: לא! אמר **רבא**: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מיניה! ומאי טעמא קא הדר ביה? משום קשיא דרב מרי, דמותיב **רב מרי**: קדושת שילה יש אחריה היתר - קדושת ירושלים, אין אחריה היתר. ועוד תנן: משבאו לירושלים, נאסרו הבמות, ולא היה להם עוד היתר, והיא היתה לנחלה!

תנאי היא! דתנן: אמר ר' אליעזר: שמעתי כשהיו בונין בהיכל, עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה - אלא שבהיכל בונין מבחוץ, ובעזרה בונין מבפנים. ואמר **רבי יהושע**: שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית; אוכלין קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים; קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה - מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא - מכלל דר' אליעזר סבר לא קידשה לעתיד לבוא!

אמר ליה **רבינא לרב אשי**: ממאי?! דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, ומר מאי דשמיע ליה קאמר, ומר מאי דשמיע ליה קאמר! וכי תימא: קלעים לר' אליעזר למה לי?! לצניעותא בעלמא!

אלא כי הני תנאי, דתניא: אמר **רבי ישמעאל ברבי יוסי**: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה, מצאו את אלו וקידשום. אבל הראשונות, בטלו משבטלה הארץ - אלמא קסבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא!

{ורמינהו: אמר **רבי ישמעאל ברבי יוסי**: וכי אלו בלבד היו?! והלא כבר נאמר: (דברים ג) "ששים עיר כל חבל ארגוב", וכתוב: (דברים ג) "כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה!" - אלא למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה, מצאו אלו וקידשום #; קידשום (יב) השתא?! הא אמרי: לא צריכא לקדושי! - אלא מצאו את אלו ומנאום! # ולא אלו בלבד, אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון, כל המצות הללו נוהגין בה, מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא!?! ~ קשיא דר' ישמעאל אדרבי ישמעאל!

כתרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר' יוסי! <אויבעית, אימא: הא,

ר' אלעזר בר יוסי אמרה, דתניא: ר' אלעזר בר' יוסי אמר: (ויקרא כה) "אשר לוא חומה" - אף על פי שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן!

ויהי בימי אחשורוש - אמר רבי לוי, ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר "ויהי", אינו אלא לשון צער: (אסתר א) "ויהי בימי אחשורוש" - הוה המן; (רות א) "ויהי בימי שפוט השופטים" - הוה רעב; (בראשית ו) "ויהי כי החל האדם לרוב ... וירא ה' כי רבה רעת האדם"; (בראשית יא) "ויהי בנסעם מקדם ... הבה נבנה לנו עיר"; (בראשית יד) "ויהי בימי אמרפל ... עשו מלחמה"; (יהושע ה) "ויהי בהיות יהושע ביריחו ... וחרבו שלופה בידו"; (יהושע ו) "ויהי ה' את יהושע ... וימעלו בני ישראל"; (שמואל א א) "ויהי איש אחד מן הרמתים ... כי את חנה אהב וה' סגר רחמה"; (שמואל א ח) "ויהי כאשר זקן שמואל ... ולא הלכו בניו בדרכיו"; (שמואל א יח) "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו ... ויהי שאול עוין את דוד"; (שמואל ב ז) "ויהי כי ישב המלך בביתו ... רק אתה לא תבנה הבית"

{והכתיב: (ויקרא ט) "ויהי ביום השמיני", ותניא: אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ - כתיב הכא: "ויהי ביום השמיני", וכתיב התם: (בראשית א) "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"! אהא שכיב נדב ואביהוא!

{והכתיב: (מלכים א ו) "ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה"! והכתיב: (בראשית כט) "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל"! והכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"! והאיכא שני, והאיכא שלישי, והאיכא טובא?! אמר רב אשי: כל "ויהי", איכא הכי ואיכא הכי - "ויהי בימי" אינו אלא לשון צער!

חמשה "ויהי בימי" הוו: "ויהי בימי אחשורוש", "ויהי בימי שפוט השופטים", "ויהי בימי אמרפל", (ישעיהו ז) "ויהי בימי אחז", (ירמיהו א) "ויהי בימי יהויקים"

ואמר ר' לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים הוו - גמאי קמשמע לן? ככי הא דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה, זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים - מנלן? מתמר! דכתיב: (בראשית לח) "ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה" - משום דכסתה פניה, ויחשבה לזונה?! אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה, ולא

מחברת מגילה - א

הוה ידע לה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים! מלכים - מדוד;
נביאים - דאמר ר' לוי: מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה
אחים היו, וכתוב: (ישעיהו א) "חזון ישעיהו בן אמוץ"

ואמר ר' לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מקום ארון אינו
מן המדה. תניא נמי הכי: ארון שעשה משה, יש לו עשר אמות
לכל רוח. וכתוב: (מלכים א ו) "ולפני הדביר עשרים אמה אורך",
וכתוב: "כנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר
אמות" - ארון גופיה, היכא הוה קאי?! אלא לאו שמע מינה: בנס
היה עומד!

ר' יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (ישעיהו יד)
"וקמתי עליהם נאם ה' צבאות והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד
נאם ה' - "שם" - זה הכתב; "שאר" - זה לשון; "נין" - זה
מלכות; "ונכד" - זו ושתי

רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא:
(ישעיהו נה) "תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס"
- "תחת הנעצוץ" - תחת המן הרשע, שעשה עצמו עבודה זרה,
דכתיב: (ישעיהו ז) "ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים"; "יעלה ברוש"
- זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר: (שמות ל) "ואתה
קח לך בשמים ראש מר דרור", ומתרגמינן "מרי דכי"; "תחת
הסרפד" - תחת ושתי הרשעה, בת בנו של נבוכדנצר הרשע,
ששרף רפידת בית ה', דכתיב: (שיר השירים ג) "רפידתו זהב";
"יעלה הדס" - זו אסתר הצדקת, שנקראת "הדסה", שנאמר:
(אסתר ב) "ויהי אומן את הדסה"; "והיה לה' לשם" - זו מקרא
מגילה; "לאות עולם לא יכרת" - אלו ימי פורים

ר' יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (דברים
כח) "והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ... כן ישיש להרע
אתכם" - וומי חדי הקב"ה במפלתן של רשעים?! והא כתיב:
(דברי הימים ב כ) "בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' כי
לעולם חסדו", ואמר ר' יוחנן: מפני מה לא נאמר "כי טוב"
בהודאה זו? לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים! ואמר
רבי יוחנן: מאי דכתיב: (שמות יד) "ולא קרב זה אל זה כל
הלילה"? בקשו מלאכי השרת לומר שירה. אמר הקב"ה: מעשה ידי
טובעין ביס, ואתם אומרים שירה?! אמר **רבי אלעזר**: הוא אינו
שש, אבל אחרים משיש! - ודיקא נמי דכתיב: "כן ישיש" ולא כתיב
"ישוש" - שמע מינה!

מחברת מגילה - א

רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (קהלת ב) "לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה" - זה מרדכי הצדיק; "ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס" - זה המן; "לתת לטוב לפני האלהים" - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: "ותשם אסתר את מרדכי על בית המן"

רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (ירמיהו מט) "ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים" - "מלך" - זו ושתי; "ושרים" - זה המן ועשרת בניו

רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (יא,א) (עזרא ט) "כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס" - אימתי? בזמן המן!

רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: (תהלים סו) "הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים" - "באש" - בימי נבוכדנצר הרשע; "ובמים" - בימי פרעה; "ותוציאנו לרויה" - בימי המן

רבי יוחנן פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: (תהלים צח) "זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו" - אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו? בימי מרדכי ואסתר!

ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: (משלי כח) "ארי נוהם ודוב שוקק מושל רשע על עם דל" - "ארי נוהם" - זה נבוכדנצר הרשע, דכתיב ביה: (ירמיהו ד) "עלה אריה מסובכו"; "דוב שוקק" - זה אחשורוש, דכתיב ביה: (דניאל ז) "וארו חיוה אחרי תניינה דמיה לדוב" ותני **רב יוסף**: אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין בשר כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב; "מושל רשע" - זה המן; "על עם דל" - אלו ישראל, שהם דלים מן המצות

ר' אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: (קהלת י) "בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית" - בשביל עצלות שהיה להם לישראל, שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקב"ה מך, ואין מך אלא עני, שנאמר: (ויקרא כז) "ואם מך הוא מערכך"; ואין מקרה אלא הקב"ה, שנאמר: (תהלים קד) "המקרה במים עליותיו"

רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: (תהלים קכד) "שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם" - אדם ולא מלך

מחברת מגילה - א

רבא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: (משלי כט) "ברבות צדיקים ישמח העם ובמשול רשע יאנח עם" - "ברבות צדיקים ישמח העם" - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: "והעיר שושן צהלה ושמחה"; "ובמשול רשע יאנח עם" - זה המן, דכתיב: "והעיר שושן נבוכה". **רב מתנה** אמר מהכא: (דברים ד:ז) "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו"; **רב אשי** אמר מהכא: (דברים ד:לד) "או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי"

"ויהי בימי אחשורוש" - אמר **רב**: "ויי והי" - הדא דכתיב: (דברים כח) "והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות". **ושמואל** אמר: (ויקרא כו) "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם" - "לא מאסתים" - בימי יוונים; "ולא געלתים" - בימי אספסיינוס; "לכלותם" - בימי המן; "להפר בריתי אתם" - בימי פרסיים¹⁴; "כי אני ה' אלהיהם" - בימי גוג ומגוג

במתניתא תנא: "לא מאסתים" - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה; "ולא געלתים" - בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול; "לכלותם" - בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר; "להפר בריתי אתם" - בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות; "כי אני ה' אלהיהם" - לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם

רבי לוי אמר: מהכא: (במדבר לג) "ואם לא תורישו את יושבי הארץ"

רבי חייא אמר: מהכא: (במדבר לג) "והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם"

"אחשורוש" - אמר **רב**: אחיו של ראש, ובן גילו של ראש - אחיו של ראש - אחיו של נבוכדנצר הרשע, שנקרא "ראש", שנאמר: (דניאל ב) "אנת הוא רישא די דהבא"; בן גילו של ראש - הוא הרג, הוא ביקש להרוג - הוא החריב, הוא ביקש להחריב - שנאמר: (עזרא ד) "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם"

ושמואל אמר: שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה **ורבי יוחנן** אמר: כל שזוכרו אמר "אח" לראשו

14 בכ"י: "רומיים", וכן להלן

מחברת מגילה - א

ורבי חנינא אמר: שהכל נעשו רשין בימיו, שנאמר: (אסתר י)
"וישם המלך אחשורוש מס"

"הוא אחשורוש" - הוא ברשעו, מתחילתו ועד סופו; (במדבר לו)
"הוא עשו" - הוא ברשעו, מתחילתו ועד סופו; (במדבר כו) "הוא
דתן ואבירם" - הן ברשעו, מתחילתן ועד סופן; (דברי הימים ב
כח) "הוא המלך אחז" - הוא ברשעו, מתחילתו ועד סופו; (דברי
הימים א א) "אברם הוא אברהם" - הוא בצדקו, מתחילתו ועד
סופו; (שמות ו) "הוא אהרן ומשה" - הן בצדקו, מתחילתן ועד
סופן; (שמואל א יז) "ודוד הוא הקטן" - הוא בקטנותו, מתחילתו
עד סופו - כשם שבקטנותו, הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו
בתורה, כך במלכותו, הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה

"המולך" - אמר **רב**: שמלך מעצמו. אמרי לה לשבת, ואמרי לה
לגנאי - אמרי לה לשבח: דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה;
ואמרי לה לגנאי: דלא הוה חזי למלכותא, וממונא יתירא הוא
דיהב וקם

"מהודו ועד כוש" - **רב ושמואל**, חד אמר: הודו בסוף העולם וכוש
בסוף העולם, וחד אמר: הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי - כשם
שמלך על הודו וכוש, כך מלך מסוף העולם ועד סופו. כיוצא בדבר
אתה אומר: (מלכים א ד) "כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח
ועד עזה" - **רב ושמואל**, חד אמר: תפסח בסוף העולם ועזה בסוף
העולם, וחד אמר: תפסח ועזה בהדי הדדי הוו קיימי - כשם
שמלך על תפסח ועל עזה, כך מלך על כל העולם כולו

"שבע ועשרים ומאה מדינה" - אמר **רב חסדא**: בתחילה מלך על
שבע, ולבסוף מלך על עשרים, ולבסוף מלך על מאה {אלא מעתה:
(שמות ו) "ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה", מאי דרשת
ביה?! אשאני הכא דקרא יתירא הוא - מכדי כתיב "מהודו ועד
כוש", "שבע ועשרים ומאה מדינה" למה לי? שמע מינה לדרשה!

תנו רבנן: שלשה מלכו בכיפה, ואלו הן: אחאב ואחשורוש
ונבוכדנצר - אחאב, דכתיב: (מלכים א יח) "חי ה' אלהיך אם יש
גוי וממלכה אשר לא שלח אדוני שם לבקשך ואמרו אין והשביע
את הממלכה ואת הגוי כי לא ימצאכה", ואי לא דהוה מליך
עליהו, היכי מצי משבע להו?!; נבוכדנצר, דכתיב: (ירמיהו כז)

מחברת מגילה - א

"והיה הגוי והממלכה אשר לא יתן את צוארו בעול מלך בבל";
אחשורוש, הא דאמרן

(יא,ב) סימן: שסד"ך

{ותו ליכא?! והא איכא שלמה! אלא סליק מלכותיה! {הניחא
למאן דאמר מלך והדיוט, אלא למאן דאמר מלך והדיוט ומלך,
מאי איכא למימר?! אשלמה, מילתא אחריתי הוה ביה, שמלך על
העליונים ועל התחתונים, שנאמר: (דברי הימים א כט) "וישב
שלמה על כסא ה'!"

{והא הוה סנחריב, דכתיב: (ישעיהו לו) "מי בכל אלהי הארצות
האלה אשר הצילו את ארצם מידי"? אהא איכא ירושלים, דלא
כבשה!

{והא איכא דריוש, דכתיב: (דניאל ו) "דריוש מלכא כתב לכל
עממיא אומיא ולישניא די דיירין בכל ארעא שלמכון יסגא"? אהא
איכא שבע דלא מלך עליהו, דכתיב: (דניאל ו) "שפר קדם דריוש
והקים על מלכותא לאחשדרפניא מאה ועשרין!"

{והא איכא כורש, דכתיב: (עזרא א) "כה אמר כורש מלך פרס כל
ממלכות הארץ נתן לי ה'?! אהתם, אשתבוחי הוא דקא משתבח
בנפשיה!

"בימים ההם כשבת המלך", וכתוב בתריה: "בשנת שלש למלכו" -
אמר **רבא**: מאי "כשבת"? - לאחר שנתיישרה דעתו! - אמר:
בלשצר חשב וטעה - אנא חשיבנא ולא טעינא!

מאי היא? דכתיב: (ירמיהו כט) "כי לפי מלאת לבבל שבעים
שנה אפקוד אתכם", וכתוב: (דניאל ט) "למלאות לחרבות ירושלים
שבעים שנה" - חשוב ארבעין וחמש דנבוכדנצר, ועשרים ותלת
דאזיל מרודך, ותרתי דידיה, הא שבעים - אפיק מאני דבי
מקדשא ואשתמש בהו!

ונבוכדנצר, מנלן דארבעין וחמש שנין מלך? דאמר מר: גלו
בשבע, גלו בשמונה, גלו בשמונה עשרה, גלו בתשע עשרה - גלו
בשבע - לכיבוש יהויקים גלות יהויכין, שהיא שמונה לנבוכדנצר;
גלו בשמונה עשרה - לכיבוש יהויקים גלות צדקיהו, שהיא תשע
עשרה לנבוכדנצר. דאמר מר: שנה ראשונה, כיבש נינוה; שניה,
כיבש יהויקים. וכתוב: (ירמיהו נב) "ויהי בשלשים ושבע שנה
לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה
לחדש נשא אויל מרודך מלך בבל בשנת מלכותו את ראש יהויכין

מחברת מגילה - א

מלך יהודה ויוצא אותו מבית הכלא" - תמני, ותלתין ושבע, הרי ארבעין וחמש דנבוכדנצר!

ועשרין ותלת דאוויל מרודך, גמרא. ותרתי דידיה - הא שבעין! אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי! אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. היינו דקאמר ליה דניאל: (דניאל ה) "ועל מרי שמיא התרוממת ולמאניא די בייתיה היתיו קדמך". וכתיב: (דניאל ה) "ביה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדאי". וכתיב: (דניאל ו) "ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתיין"

~אמר: איהו מיטעא טעי! אנא חשיבנא, ולא טעינא! מי כתיב "למלכות בבל"? "לבבל" כתיב! - מאי "לבבל"? לגלות בבל! כמה בצירן? תמני! חשיב, ועייל חילופייהו חדא דבלשצר, וחמש דדריוש וכורש, ותרתי דידיה - הא שבעין. כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי! אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. בא שטן וריקד ביניהן, והרג את ושתי

{והא שפיר חשיב! איהו נמי מיטעא טעי! דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלים! {סוף סוף, כמה בצירן? חד סרי! - איהו כמה מלך? ארביסר! - בארביסר דידיה, איבעי ליה למיבני בית המקדש. אלמה כתיב: (עזרא ד) "באדין בטילת עבידת בית אלהא די בירושלם"? אמר **רבא**: שנים מקוטעות הוו! (**יב,א**) תניא נמי הכי: ועוד שנה אחרת לבבל, ועמד דריוש והשלימה!

אמר **רבא**: אף דניאל טעה בהאי חושבנא! דכתיב: (דניאל ט) "בשנת אחת למלכו אני דניאל בינותי בספרים" - מדקאמר "בינותי", מכלל דטעה!

{מכל מקום, קשו קראי אהדדי! כתיב: (ירמיהו כט) "מלאות לבבל", וכתיב: (דניאל ט) "לחרבות ירושלם"? אמר **רבא**: לפקידה בעלמא! והיינו דכתיב: (עזרא א) "כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם"

דרש **רב נחמן בר רב חסדא**: מאי דכתיב: (ישעיהו מה) "כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו"? - וכי כורש משיח היה?! אלא אמר ליה הקב"ה למשיחו: "קובל אני לך על כורש! אני אמרתי: "הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי", והוא אמר: (עזרא א) "מי בכס מכל עמו ויעל!"

"חיל פרס ומדי הפרתמים" - וכתיב: (אסתר יב) "למלכי מדי

מחברת מגילה - א

ופרס - אמר **רבא**: אתנווי אתנו בהדדי: אי מינן מלכי, מינייכו איפרכי - ואי מינייכו מלכי, מינן איפרכי!

"בהראותו את עושר כבוד מלכותו" - אמר **ר' יוסי בר חנינא**: מלמד שלבש בגדי כהונה - כתיב הכא: (אסתר א) "יקר תפארת גדולתו", וכתיב התם: (שמות כח) "לכבוד ולתפארת"

"ובמלאות הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך" - **רב ושמואל**, חד אמר מלך פיקח היה, וחד אמר מלך טיפש היה - מאן דאמר מלך פיקח היה, שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא. דבני מאתיה, כל אימת דבעי, מפייס להו. ומאן דאמר טיפש היה, דאיבעי ליה לקרובי בני מאתיה ברישא, דאי מרדו ביה הנך, הני הוו קיימי בהדיה

שאלו תלמידיו את **ר' שמעון בן יוחי**: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם! אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע! {אם כן, שבשושן יהרגו - שבכל העולם כולו אל יהרגו!} אמרו לו: אמור אתה! אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם! {אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר?!} אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים! והיינו דכתיב: (איכה ג) "כי לא ענה מלבן"

"בחצר גנת ביתן המלך" - **רב ושמואל**, חד אמר: הראוי לחצר, לחצר; הראוי לגינה, לגינה; הראוי לביתן, לביתן. וחד אמר: הושיבן בחצר ולא החזיקתן; בגינה, ולא החזיקתן; עד שהכניסן לביתן והחזיקתן. במתניתא תנא: הושיבן בחצר, ופתח להם שני פתחים, אחד לגינה ואחד לביתן

"חור כרפס ותכלת" - גמאי חור? **ארב** אמר: חרי חרי, **אושמואל** אמר: מילת לבנה הציע להם

כרפס - אמר **ר' יוסי בר חנינא**: כרים של פסים

"על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף" - תניא: **ר' יהודה**

מחברת מגילה - א

אומר: הראוי לכסף, לכסף; הראוי לזהב, לזהב. אמר לו ר' נחמיה:
אם כן, אתה מטיל קנאה בסעודה! אלא הם של כסף, ורגליהן של
זהב!

"בהט ושש" - אמר ר' אסי: אבנים שמתחוטטות על בעליהן. וכן
הוא אומר: (זכריה ט) "אבני נזר מתנוססות על אדמתו"

"ודר וסוחרת" - רב אמר: דרי דרי, ושמואל אמר: אבן טובה יש
בכרכי הים, ו"דרה" שמה. הושיבה באמצע סעודה, ומאירה להם
כזהרים. דבי רבי ישמעאל תנא: שקרא דרור לכל בעלי סחורה

"והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים" - "משונים" מיבעי ליה!
אמר רבא: יצתה בת קול ואמרה להם: "ראשונים כלו מפני
כלים, ואתם שונים בהם!"

"ויין מלכות רב" - אמר רב: מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין
שגדול הימנו בשנים

"והשתיה כדת - מאי "כדת"? אמר רבי חנן משום ר' מאיר: כדת
של תורה - מה דת של תורה? אכילה מרובה משתיה - אף
סעודתו של אותו רשע, אכילה מרובה משתיה!

"אין אונס" - אמר רבי אלעזר: מלמד שכל אחד ואחד השקהו
מיין מדינתו

"לעשות כרצון איש ואיש" - אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן
- מרדכי, דכתיב: "איש יהודי"; המן - "איש צר ואויב"

"גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות" - "בית
הנשים" מיבעי ליה! אמר רבא: שניהן לדבר עבירה נתכוונו. היינו
דאמרי אינשי: "איהו בקרי, ואתתיה (יב,ב) בבוציני!"

"ביום השביעי כטוב לב המלך ביין" - אטו עד השתא לא טב
לביה בחמרא?! אמר רבא: יום השביעי שבת היה, שישראל
אוכלין ושותין, מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות. אבל
אומות העולם, שאוכלין ושותין, אין מתחילין אלא בדברי תיפלות
- וכן בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים מדיות נאות, והללו
אומרים פרסיות נאות. אמר להם אחשורוש: "כלי שאני משתמש
בו, אינו לא מדיי ולא פרסי, אלא כשדיי! רצונכם לראותה?" אמרו
לו: "אין! ובלבד שתהא ערומה!" - שבמדה שאדם מודד בה,
מודדין לו - מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל,
ומפשיטן ערומות, ועושה בהן מלאכה בשבת. היינו דכתיב: "אחר
הדברים האלה כשוך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת
אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה" - כשם שעשתה, כך נגזר עליה!

מחברת מגילה - א

"ותמאן המלכה ושתי" - {מכדי פריצתא הוא, דאמר מר שניהן לדבר עבירה נתכוונו, מאי טעמא לא אתאי?! <אמר ר' יוסי בר חנינא: מלמד שפרחה בה צרעת! >>במתניתא תנא: בא גבריאל ועשה לה זנב!

"ויקצף המלך מאד" - ;אמאי דלקה ביה כולי האי?! <אמר רבא: שלחה ליה: בר אהוריירה דאבא! אבא, לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי. וההוא גברא, אשתטי בחמריה! - מיד "וחמתו בערה בו"!
"ויאמר המלך לחכמים" - מאן "חכמים"? רבנן! "יודעי העתים" - שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להו: דיינוה לי! אמרו: היכי נעביד? נימא ליה קטלה?! למחר פסיק ליה חמריה, ובעי לה מינן! נימא ליה שבקה?! קא מזלזלה במלכותא! אמרו לו: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו, ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות! זיל לגבי עמון ומואב, דיתבי בדוכתייהו, כחמרא דיתבי על דורדייה! וטעמא אמרו ליה, דכתיב: (ירמיהו מח) "שאנן מואב מנעוריו, ושוקט הוא אל שמריו, ולא הורק מכלי אל כלי, ובגולה לא הלך. על כן עמד טעמו בו, וריחו לא נמר" - מיד: "והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש"

אמר ר' לוי: כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: "כרשנא" - אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "רבש"ע! כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך?!"; "שתר" - "כלום הקריבו לפניך שתי תורין?!"; "אדמתא" - "כלום בנו לפניך מזבח אדמה?!"; "תרשיש" - "כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו: (שמות כח) "תרשיש ושהם וישפה"?!"; "מרס" - "כלום מירסו בדם לפניך?!"; "מרסנא" - "כלום מירסו במנחות לפניך?!"; "ממוכן" - "כלום הכינו שלחן לפניך?!"

"ויאמר ממוכן" - תנא: "ממוכן" - זה המן. ולמה נקרא שמו "ממוכן"? שמוכן לפורענות! אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש

"להיות כל איש שורר בביתו" - אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות, לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט! אמרי: ;אמאי האי דשדיר לן: "להיות כל איש שורר בביתו"?! פשיטא! אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי!

"ויפקד המלך פקידים" - אמר רב: מאי דכתיב: (משלי יג) "כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת"? "כל ערום יעשה בדעת" - זה דוד, דכתיב: (מלכים א א) "ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה" - כל מאן דהוה ליה ברתא, אייתה ניהליה;

מחברת מגילה - א

"וכסיל יפרוש אולת" - זה אחשורוש, דכתיב: "ויפקד המלך פקידים" - כל מאן דהוה ליה ברתא, איטמרה מיניה

"איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני" - מאי קאמר? אי ליחוסא קאתי, ליחסיה ואזיל עד בנימין! אלא מאי שנא הני?! אתנא: כולן על שמו נקראו - "בן יאיר" - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו; "בן שמעי" - בן ששמע אל תפלתו; "בן קיש" - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו!

{קרי ליה "יהודי" - אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה "ימיני" - אלמא מבנימין קאתי?! <אמר **רב נחמן**: מרדכי מוכתר בנימוסו היה! >>אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יהושע בן לוי**: אביו מבנימין ואמו מיהודה! <<אורבנן אמרי: משפחות מתגרות זו בזו. משפחת יהודה אומרת: אנא גרים דמתיליד מרדכי, דלא קטליה דוד לשמעיי בן גרא! ומשפחת בנימין אמרה: מינאי קאתי! <<<**רבא** אמר: כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא: ראו מה עשה לי יהודי, ומה שילם לי ימיני! - מה עשה לי יהודי? (**יגא**) דלא קטליה דוד לשמעיי, דאתיליד מיניה מרדכי, דמיקני ביה המן! ומה שילם לי ימיני? דלא קטליה שאול לאגג, דאתיליד מיניה המן, דמצער לישראל!

<<<<**רבני יוחנן** אמר: לעולם מבנימין קאתי, ואמאי קרי ליה "יהודי"? על שום שכפר בעבודה זרה! שכל הכופר בעבודה זרה נקרא "יהודי", כדכתיב: (דניאל ג:יב) "איתי גוברין יהודאין די מנית יתהון על עבידת מדינת בבל שדרך מישך ועבד נגו גבריא אלן לא שמו עלך מלכא טעם לאלהך לא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא סגדין!"

רבי שמעון בן פיזי, כי הוה פתח בדברי הימים, אמר הכי: כל דבריך אחד הם, ואנו יודעין לדורשן! (דברי הימים א א) "ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד" - אמאי קרי לה "יהודיה"? על שום שכפרה בעבודה זרה, דכתיב: (שמות ב) "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", ואמר **רבי יוחנן**: שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה {ילדה?! והא רבויי רביתיה?!} כלומר לך: שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו!

מחברת מגילה - א

"ירד" - זה משה. ולמה נקרא שמו "ירד"? שירד להם לישראל מן¹⁵ בימיו; "גדור" - שגדר פרצותיהן של ישראל; "חבר" - שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים; "סוכו" - שנעשה להם לישראל כסוכה; "יקותיאל" - שקוו ישראל לאל בימיו; "זנוח" - שהזניח עונותיהן של ישראל; "אבי ... אבי ... אבי" - אב בתורה, אב בחכמה, אב בנביאות

"ואלה בני בתיה אשר לקח מרד" - וכי "מרד" שמו?! והלא "כלב" שמו?! <אמר הקדוש ברוך הוא: יבא כלב, שמרד בעצת מרגלים, וישא את בת פרעה, שמרדה בגלולי בית אביה!

"אשר הגלה מירושלם" - אמר **רבא**: שגלה מעצמו

"ויהי אומן את הדסה" - קרי לה "הדסה" וקרי לה "אסתר" - תניא: **ר' מאיר** אומר: "אסתר" שמה, ולמה נקרא שמה "הדסה"? על שם הצדיקים, שנקראו הדסים! וכן הוא אומר: (זכריה א) "והוא עומד בין ההדסים". **רבי יהודה** אומר: "הדסה" שמה, ולמה נקראת שמה "אסתר"? על שם שהיתה מסתרת דבריה, שנאמר (אסתר ב:כ¹⁶): "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה". **ר' נחמיה** אומר: "הדסה" שמה, ולמה נקראת "אסתר"? שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר. **בן עזאי** אומר: אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה, אלא בינונית כהדסה. **ר' יהושע בן קרחה** אומר: אסתר ירקרוקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה

"כי אין לה אב ואם" - "ובמות אביה ואמה" למה לי? <אמר **רב אחא**: עיברתה, מת אביה; ילדתה, מתה אמה!

"ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת" - תנא משום **ר' מאיר**: אל תקרי "לבית" אלא "לבית". וכן הוא אומר: (שמואל ב יב) "ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת"; משום דבחיקו תשכב, הוות ליה כבת?! אלא "כבית" - הכי נמי, "לבית"!

"ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" - אמר **רבא**: שהיתה מונה בהן ימי שבת

"וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים" - אמר **רב**: שהאכילה מאכל יהודי. **ושמואל** אומר: שהאכילה קדלי דחזירי. **ור' יוחנן** אומר: זרעונים. וכן הוא אומר: (דניאל א) "ויהי המלצר נושא את

15 בכ"י: "מן לישראל", ובגר"א כתב שצ"ל: "שהוריד תורה לישראל"
16 או ב"י: "לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה" כי שם "עמה" ראשון באשר בגרסה לפננו

פת בגס ונותן להם זרעונים"

"ששה חדשים בשמן המור" - מאי "שמן המור"? אר' חייא בר אבא אמר: סטכת! <ארכי הונא אמר: שמן זית שלא הביא שלישי! תניא: רבי יהודה אומר: אנפקינון, שמן זית שלא הביא שלישי. ולמה סכין אותו? שמשיר את השיער ומעדן את הבשר

"בערב היא באה ובבקר היא שבה" - אמר רבי יוחנן: מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו, שלא היה משמש מטתו ביום

"ותהי אסתר נשאת חן" - אמר ר' אלעזר: מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו

"ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת" - ירח שנהנה גוף מן הגוף

"ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות" - אמר רב: ביקש לטעום טעם בתולה - טעם; טעם בעולה - טעם

"ויעש המלך משתה גדול" - עבד משתיא, ולא גליא ליה; דלי כרגא, ולא גליא ליה; שדר פרדישני, ולא גליא ליה

"ובהקבץ בתולות שנית ומרדכי ישב בשער המלך" - אזיל שקל עצה ממרדכי. אמר: אין אשה מתקנאה אלא בירך חברתה! - ואפילו הכי, לא גליא ליה, דכתיב: "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה"

אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב: (יגב) (איוב לו:ז) "לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו"? בשכר צניעות שהיתה בה ברחל, זכתה ויצא ממנה שאול. ובשכר צניעות שהיה בו בשאול, זכה ויצאת ממנו אסתר. ומאי צניעות היתה בה ברחל? דכתיב: (בראשית כט) "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא" - וכי אחי אביה הוא?! והלא בן אחות אביה הוא! אלא אמר לה: מינסבא לי! אמרה ליה: אין! מיהו, אבא רמאה הוא, ולא יכלת ליה! אמר לה: אחיו אנא ברמאות! אמרה ליה: ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא?! אמר לה: אין! (שמואל ב כב) "עם נבר תתבר ועם עקש תתפל" אמר לה: ומאי רמיותא? אמרה ליה: אית לי אחתא דקשישא מינאי, ולא מנסיב לי מקמה. מסר לה סימנים. כי מטא ליליא, אמרה: השתא מיכספא אחתאי! מסרתניהו ניהלה. והיינו דכתיב: (בראשית כט) "ויהי בבקר והנה היא לאה" - מכלל דעד השתא, לאו לאה היא?! אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה, לא הוה ידע עד השתא. לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול.

מחברת מגילה - א

ומה צניעות היתה בשאול? דכתיב: (שמואל א י) "ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל" - זכה ויצאת ממנו אסתר. ואמר **רבי אלעזר**: כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם, פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, שנאמר: (איוב לו) "ויושיבם לנצח ויגבהו". ואם הגיס דעתו, הקב"ה משפילו, שנאמר: (איוב לו) "ואם אסורים בזקים ילכדון בחבלי עני"

"ואת מאמר מרדכי אסתר עושה" - אמר **רבי ירמיה**: שהיתה מראה דם נדה לחכמים

"כאשר היתה באמנה אתו" - אמר **רבה בר לימא**¹⁷: שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש, וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי "בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש" - אמר **ר' חייא בר אבא** אמר **רבי יוחנן**: הקציף הקב"ה אדון על עבדיו, לעשות רצון צדיק. ומנו? יוסף! שנאמר: (בראשית מא) "ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים"; עבדים על אדוניהן, לעשות נס לצדיק. ומנו? מרדכי, דכתיב: "ויודע הדבר למרדכי"

אמר **רבי יוחנן**: בגתן ותרש, שני טרסיים הוון, והיו מספרין בלשון טורסי, ואומרים: "מיום שבאת זו, לא ראינו שינה בעינינו! בא ונטיל ארס בספל, כדי שימות!" והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה, והיה יודע בשבעים לשון. אמר לו: "והלא אין משמרתך ומשמרתך שוה!" אמר לו: "אני אשמור משמרתך ומשמרתך!" והיינו דכתיב: "ויבקש הדבר וימצא" - שלא נמצאו במשמרתך

"אחר הדברים האלה" - מאי "אחר"? אמר **רבא**: אחר שברא הקב"ה רפואה למכה! דאמר **ריש לקיש**: אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר: (הושע ז) "כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים". אבל אומות העולם, אינו כן - מכה אותן ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר: (ישעיהו יט) "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא"

"ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו" - אמר **רבא**: בתחילה במרדכי לבדו, ולבסוף בעם מרדכי. ומנו? רבנן! ולבסוף בכל היהודים

"הפיל פור הוא הגורל" - תנא כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח שמחה גדולה. אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה! ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד

17 כן בכ"י ובעוד מקורות, ולפננו נוסף: "משמיה דרב"

מחברת מגילה - א

"ישנו עם אחד" - אמר **רבא**: ליכא דידע לישנא בישא כהמן! אמר ליה: תא ניכלינהו! אמר ליה: מסתפינא מאלהיו, דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי! אמר ליה: ישנו מן המצות! אמר ליה: אית בהו רבנן! אמר ליה: עם אחד הן! - שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך - מפוזרין הם בין העמים; שמא תאמר אית הנאה מינייהו - "מפורד" - כפרידה זו, שאינה עושה פירות; ושמא תאמר איכא מדינתא מינייהו - תלמוד לומר: "בכל מדינות מלכותך"; "ודתיהם שונות מכל עם" - דלא אכלי מינן, ולא נסבי מינן, ולא מנסבי לן; "ואת דתי המלך אינם עושים" - דמפקי לכולא שתא בשה"י פה¹⁸; "ולמלך אין שוה להניחם" - דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות. ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן, זורקו ושותהו, ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן, חובטו בקרקע ואינו שותהו!

"אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך" - אמר **ריש לקיש**: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. והיינו דתנן: באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים

"ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך" - אמר **רבי אבא**: (יד,א) משל דאחשורוש והמן, למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו. בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נזדווגו זה אצל זה. אמר לו בעל חריץ לבעל התל: מכור לי תילך! אמר לו: טול אותה בחנם, והלואי!

"ויסר המלך את טבעתו" - אמר **רבי אבא בר כהנא**: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל! שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב!

תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה - גמאי דרוש? אמר **רבי חייא בר אבין** אמר **רבי יהושע בן קרחה**: ומה מעבדות לחירות, אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן! {אי הכי, הלל נמי נימא?!} אלפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ! {יציאת מצרים, דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה?!} כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ,

18 "שבת היום", "פסח היום"

מחברת מגילה - א

הוכשרו כל ארצות לומר שירה - משנכנסו ישראל לארץ, לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה! <<רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא! <<רבא אמר: בשלמא התם, (תהלים קיג) "הללו עבדי ה' " - ולא עבדי פרעה - אלא הכא, "הללו עבדי ה' " - ולא עבדי אחשורוש?! אכתי עבדי אחשורוש אנן!

{בין לרבא בין לר' נחמן קשיא! - והא תניא: משנכנסו לארץ, לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה?! <כיון שגלו, חזרו להכשירן הראשון!

{ותו ליכא?! והכתיב: (שמואל א א) "ויהי איש אחד מן הרמתים צופים" - אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל?! <מיהוה טובא הו, כדתניא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים! אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה!

רבי שמואל בר נחמני אמר: אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו!

רבי חנין אמר: אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם. ומאן נינהו? בני קרח! דכתיב: (במדבר כו) "ובני קרח לא מתו" תנא משום רבינו: מקום נתבצר להם בגיהנם, ועמדו עליו

שבע נביאות, מאן נינהו? אשרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה, ואסתר - שרה, דכתיב: (בראשית יא) "אבי מלכה ואבי יסכה" - ואמר ר' **יצחק**: יסכה, זו שרה. ולמה נקרא שמה "יסכה"? שסכתה ברוח הקדש! שנאמר: (בראשית כא) "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". דבר אחר: "יסכה" - שהכל סוכין ביופיה

מרים, דכתיב: (שמות טו) "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן"

ולא אחות משה?! <אמר ר' **נחמן** אמר **רב**: שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל. ובשעה שנולד, נתמלא כל הבית כולו אורה. עמד אביה ונשקה על ראשה. אמר לה: בתי! נתקיימה נבואתיך! וכיון שהשליכוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה: בתי! היכן נבואתיך?! היינו דכתיב: (שמות ב) "ותצב אחותו מרחוק לדעה" - לדעת מה יהא בסוף נבואתה

דבורה, דכתיב: (שופטים ד) "ודבורה אשה נביאה אשת לפידות" מאי "אשת לפידות"? שהיתה עושה פתילות למקדש. (שופטים ד) "והיא יושבת תחת תומר" - <מאי שנא תחת תומר? <אמר ר' **שמעון בן אבשלום**: משום יחוד! <<דבר אחר: מה תמר זה, אין לו

מחברת מגילה - א

אלא לב אחד - אף ישראל שבאותו הדור, לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים!

חנה, דכתיב: (שמואל א ב) "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' - רמה קרני, ולא רמה פכי - דוד ושלמה, שנמשחו בקרן, נמשכה מלכותן - שאול ויהוא, שנמשחו בפך, לא נמשכה מלכותן

"אין קדוש כה' כי אין בלתך" - אמר **רב יהודה בר מנשיא**: אל תקרי "בלתך" אלא "לבלותך" - שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם - מדת בשר ודם, מעשה ידיו מבלין אותו. אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו

"ואין צור כאלהינו" - אין צייר כאלהינו - אדם צר צורה על גבי הכותל, ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים. אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים

אביגיל, דכתיב: (שמואל א כה) "והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר" - בסתר ההר - "מן ההר" מיבעי ליה?! אמר **רבה בר שמואל**: על עסקי דם הבא מן הסתרים! נטלה דם והראתה לו. אמר לה: וכי מראין דם בלילה?! אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה?! אמר לה: (יד, ב) מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה! אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם! אמר לה: "ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני היום הזה מבוא בדמים" - "דמים" תרתי משמע! אלא מלמד שגילתה את שוקה, והלך לאורה שלש פרסאות

אמר לה: השמיעי לי! אמרה לו: "לא תהיה זאת לך לפוקה" - # "זאת" - מכלל דאיכא אחריתי! ומאי ניהו? מעשה דבת שבע!# ומסקנא הכי הואי: "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים"¹⁹

כי הוות מיפטרא מיניה, אמרה ליה: "והטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך" - אמר **רב נחמן**: היינו דאמרי אינשי: "איתתא בהדי שותא פילכא". איכא דאמרי: "שפיל ואזיל בר אווזא, ועינוהי מיטייפי"

חולדה, דכתיב: (מלכים ב כב) "וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חרחס שמר הבגדים והיא ישבת בירושלם במשנה וידברו אליה" - {ובמקום דקאי ירמיה, היכי מתנביא איהי?! אמרי **בי רב** משמיה **דרב**: חולדה קרובת ירמיה היתה, ולא הוה מקפיד עליה! {וּיֵאשִׁי

19 יש כמה גרסות שונות בכ"י ובדפוסים שונים

מחברת מגילה - א

גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה?! <אמרי **דבי רבי שילא**: מפני שהנשים רחמניות הן!

<<ר' **יוחנן** אמר: ירמיה לא הוה התם, שהלך להחזיר עשרת השבטים! גומנלן דאהדור? <דכתיב: (יחזקאל ז) "כי המוכר אל הממכר לא ישוב" - אפשר יובל בטל, ונביא מתנבא עליו שיבטל?! אלא מלמד שירמיה החזיר, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן, דכתיב: (מלכים ב כג) "ויאמר מה הציון הלז אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בבית אל" - וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן! <<**רב נחמן** אמר: מהכא: (הושע ו) "גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי!"

אסתר, דכתיב: (אסתר ה) "ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות" - בגדי מלכות מיבעי ליה! אלא שלבשתה רוח הקדש - כתיב הכא: "ותלבש", וכתוב התם: (דברי הימים א יב) "ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים"

אמר **רב נחמן**: לא יאה יהירותא לנשי. תרתי נשי יהירן הויין, וסניין שמייהו. חדא שמה זיבורתא, וחדא שמה כרכושתא. זיבורתא כתיב בה: (שופטים י) "ותשלח ותקרא לברק" - ואילו איהי לא אזלה לגביה. כרכושתא כתיב בה: (מלכים ב כב) "אמרו לאיש" ולא אמרה "אמרו למלך"

אמר **רב נחמן**: חולדה מבני בניו של יהושע היתה - כתיב הכא: (מלכים ב כב) "בן חרחס", וכתוב התם: (יהושע כד) "בתמנת חרס" {איתיביה **רב עינא סבא לרב נחמן**: שמונה נביאים, והם כהנים, יצאו מרחב הזונה, ואלו הן: נריה, ברוך, ושריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל, ושלוס. **רבי יהודה** אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה - כתיב הכא: "בן תקוה", וכתוב התם: (יהושע ב) "את תקות חוט השני"! <אמר ליה: עינא סבא! - ואמרי לה: פתיא אוכמא! - מיני ומינד תסתייס שמעתא! דאיגירא ונסבה יהושע! # {ומי הווי ליה זרעא ליהושע?! והכתיב: (דברי הימים א ז) "נון בנו יהושע בנו"! <בני לא הווי ליה - בנתן הווי ליה! #

(טו,א) {בשלמא אינהו, מיפרשי - אלא אבהתייהו מנלן?! <כדעולא! דאמר **עולא**: כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות, בידוע שהוא נביא בן נביא; שמו ולא שם אביו, בידוע שהוא נביא ולא

מחברת מגילה - א

בן נביא; שמו ושם עירו מפורש, בידוע שהוא מאותה העיר; שמו ולא שם עירו, בידוע שהוא מירושלים

במתניתא תנא: כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין, ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח, כגון (צפניה א) "דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה", בידוע שהוא צדיק בן צדיק. וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי, כגון (ירמיהו מא) "ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע", בידוע שהוא רשע בן רשע

אמר **רב נחמן**: מלאכי, זה מרדכי. ולמה נקרא שמו "מלאכי"? שהיה משנה למלך! {מיתבי: ברוך בן נריה, ושריה בן מעשיה, ודניאל, ומרדכי, בלשן, וחגי, זכריה, ומלאכי, כולן נתנבאו בשנת שתים לדריוש! - תיובתא!

תניא: אמר **רבי יהושע בן קרחה**: מלאכי זה עזרא. **וחכמים** אומרים: "מלאכי" שמו

אמר **רב נחמן**: מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא, דכתיב בנביאות מלאכי: (מלאכי ב) "בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר" - ומאן אפריש נשים נכריות? עזרא! דכתיב: (עזרא י) "ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות"

תנו רבנן: ארבע נשים יפיפיות היו בעולם: שרה רחב ואביגיל ואסתר. ולמאן דאמר אסתר ירקרוקת היתה, מפיק אסתר ומעייל ושת

תנו רבנן: רחב, בשמה זינתה; יעל, בקולה; אביגיל, בזכירתה; מיכל בת שאול, בראייתה

אמר **רבי יצחק**: כל האומר "רחב רחב" מיד ניקרי {אמר ליה **רב נחמן**: אנא אמינא "רחב רחב" ולא איכפת לי! אאמר ליה: כי קאמינא, בידעה ובמכירה!

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה" - גמאי אמר? א**רב** אמר: גבה²⁰ המן מאחשורוש! א**אשמואל** אמר: גבר²¹ מלכא עילאה ממלכא תתאה!

20 ב"ח מוסיף: "לבו של"
21 יש גורסים: "גבה"

מחברת מגילה - א

"ותתחלחל המלכה" - גמאי "ותתחלחל"? אמר **רב**: שפירסה נדה!
<אור' **ירמיה** אמר: שהוצרכה לנקביה!

"ותקרא אסתר להתך" - אמר **רב**: התך, זה דניאל! ולמה נקרא שמו "התך"? שחתכוהו מגדולתו! ו**שמואל** אמר: שכל דברי מלכות נחתכין על פיו!

"לדעת מה זה ועל מה זה" - אמר **רבי יצחק**: שלחה לו: גשמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה, דכתיב בהן: (שמות לב) "מזה ומזה הם כתובים"?

"ויגידו למרדכי את דברי אסתר" - ואילו איהו לא אזל לגביה - מכאן שאין משיבין על הקלקלה

"לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערותי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת" - אמר **רבי אבא**: שלא כדת היה, שבכל יום ויום עד עכשיו באונס, ועכשיו ברצון

"וכאשר אבדתי אבדתי" - כשם שאבדתי מבית אבא, כך אובד ממך

"ויעבור מרדכי" - אמר **רב**: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית. ו**שמואל** אמר: דעבר ערקומא דמיא

"ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות" - {"בגדי מלכות" מיבעי ליה!?! אמר **רבי אלעזר** אמר **רבי חנינא**: מלמד שלבשתה רוח הקדש - כתיב הכא: "ותלבש" וכתוב התם: (דברי הימים א יב) "ורוח לבשה את עמשי"

ואמר **רבי אלעזר** אמר **רבי חנינא**: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות, ונתקיימה בהן. ואלו הן: דוד ודניאל - דוד, דברכיה ארונה, דכתיב: (שמואל ב כד:כג) "ויאמר ארונה אל המלך ה' אלהיך ירצך"; דניאל, דברכיה דריוש, דכתיב: (דניאל ו:יז) "אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא שיזבינך"

ואמר **רבי אלעזר** אמר **רבי חנינא**: אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך! שהרי אבימלך קלל את שרה: (בראשית כ) "הנה הוא לך כסות עינים", ונתקיים בזרעה: (בראשית כז) "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו"

ואמר **רבי אלעזר** אמר **ר' חנינא**: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם - מדת בשר ודם, אדם שופת קדרה ואחר כך נותן לתוכה מים. אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה,

מחברת מגילה - א

לקיים מה שנאמר: (ירמיהו י) "לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשיאים"

ואמר **רבי אלעזר** אמר **ר' חנינא**: כל האומר דבר בשם אומרו, מביא גאולה לעולם, שנאמר: "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי"

ואמר **רבי אלעזר** אמר **ר' חנינא**: צדיק אבד, לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית - כל מקום שהיא, מרגלית שמה! לא אבדה אלא לבעלה!

"וכל זה איננו שוה לי" - אמר **רבי אלעזר** אמר **רבי חנינא**: בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך, אמר: כל זה אינו שוה לי! - כדרב חסדא, דאמר **רב חסדא**: זה בא בפרוזבולי, וזה בא **(טו,ב)** בפרוזבוטי. אמר **רב פפא**: וקרו ליה: "עבדא דמזדבן בטלמי"

"וכל זה איננו שוה לי" - מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך, אמר: כל זה איננו שוה לי!

ואמר **ר' אלעזר** אמר **רבי חנינא**: עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר: (ישעיהו כח) "ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו" - מאי "לעטרת צבי ולצפירת תפארה"? לעושי צביונו ולמצפין תפארתו! ייכול לכל? תלמוד לומר: "לשאר עמו" - למי שמשים עצמו כשירים! "ולרוח משפט" - זה הדין את יצרו; "וליושב על המשפט" - זה הדין דין אמת לאמתו; "ולגבורה" - זה המתגבר על יצרו; "משיבי מלחמה" - שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה; "שערה" - אלו תלמידי חכמים שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

אמרה מדת הדין לפני הקב"ה: "רבנו של עולם! מה נשתנו אלו מאלו?" אמר לה הקדוש ברוך הוא: "ישראל עסקו בתורה - אומות העולם לא עסקו בתורה!" אמר ליה: "גם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פליליה" - אין "פקו" אלא גיהנם, שנאמר: (שמואל א כה) "ולא תהיה זאת לך לפוקה", ואין "פליליה" אלא דיינין, שנאמר: (שמות כא) "ונתן בפלילים"

"ותעמד בחצר בית המלך הפנימית" - אמר **ר' לוי**: כיון שהגיעה לבית הצלמים, נסתלקה הימנה שכינה. אמרה: (תהלים כב) "אלי אלי למה עזבתני" - שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון?! או שמא על שקראתיו "כלב", שנאמר: "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי"? חזרה וקראתו "אריה", שנאמר: "הושיעני מפי אריה"

"ויהי כראות המלך את אסתר המלכה" - אמר **רבי יוחנן**: שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה - אחד שהגביה את צוארה, ואחד שמשך חוט של חסד עליה, ואחד שמתח את השרביט. וכמה? אמר **רבי ירמיה**: שתי אמות היה, והעמידו על שתי עשרה. ואמרי לה: על שש עשרה. ואמרי לה: על עשרים וארבע. במתניתא תנא: על ששים. וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה, וכן אתה מוצא בשיני רשעים, דכתיב: (תהלים ג) "שיני רשעים שברת", ואמר **ריש לקיש**: אל תקרי "שברת" אלא "שריבבת". **רבה בר עופרון** אמר משום **ר' אלעזר**, ששמע מרבו ורבו מרבו: מאתים ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש" - חצי המלכות, ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות. ומאי ניהו? בנין בית המקדש!

"יבא המלך והמן אל המשתה" - תנו רבנן: מה ראתה אסתר שזימנה את המן? **ר' אליעזר** אומר: פחים טמנה לו, שנאמר: (תהלים סט) "יהי שלחנם לפניהם לפח". **ר' יהושע** אומר: מבית אביה למדה, שנאמר: (משלי כה:כא) "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים". **ר' מאיר** אומר: כדי שלא יטול עצה וימרוד. **ר' יהודה** אומר: כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית. **ר' נחמיה** אומר: כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך, ויסיחו דעתן מן הרחמים. **ר' יוסי** אומר: כדי שיהא מצוי לה בכל עת. **ר' שמעון בן מנסיא** אומר: אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס. **רבי יהושע בן קרחה** אומר: אסביר לו פנים, כדי שיהרג הוא והיא. **רבן גמליאל** אומר: מלך הפכפכן היה. אמר **רבן גמליאל**: עדיין צריכין אנו למודעי, דתניא: **רבי אליעזר המודעי** אומר: קנאתו במלך קנאתו בשרים. **רבה** אמר: (משלי טז) "לפני שבר גאון". **אביי ורבא** דאמרי תרוייהו: (ירמיהו נא:לט) "בחומם אשית את משתיהם והשכרתים למען יעלזו וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאום ה' "

אשכחיה **רבה בר אבנה** לאליהו. אמר ליה: כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי? אמר ליה: ככולהו תנאי וככולהו אמוראי!

"ויספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו" - וכמה רוב בניו? אמר **רב**: שלשים - עשרה מתו, ועשרה נתלו, ועשרה מחזרין על הפתחים. ורבנן אמרי: אותן שמחזרין על הפתחים, שבעים הויא, דכתיב: (שמואל א ב) "שבעים בלחם נשכרו" - אל תקרי "שבעים" אלא "שבעים". ו**רמי בר אבא** אמר: כולן מאתים ושמונה הוו, שנאמר: "ורוב בניו" {"ורוב" בגימטריא מאתן וארביסר הוו?! <אמר **רב נחמן בר יצחק**: "ורב" כתיב!

מחברת מגילה - א

"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" - אמר **רבי תנחום**: נדדה שנת מלכו של עולם. **ורבנן** אמרי: נדדו עליונים, נדדו תחתונים. **רבא** אמר: שנת המלך אחשורוש ממש. נפלה ליה מילתא בדעתיה. אמר: מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן? דלמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה! הדר אמר: אי הכי, לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי! הדר אמר: דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה! - משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי! מיד: "ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים" - מלמד שנקראים מאיליהן

"וימצא כתוב" - "כתב" מבעי ליה! <מלמד (טז,א) ששמי מוחק וגבריא לכותב!

אמר **רבי אסי**: דרש ר' **שילא איש כפר תמרתא**: ומה כתב שלמטה, שלזכותן של ישראל, אינו נמחק - כתב שלמעלה לא כל שכן!
"לא נעשה עמו דבר" - אמר **רבא**: לא מפני שאוהבין את מרדכי, אלא מפני ששונאים את המן
"הכין לו" - תנא: לו הכין!

"ועשה כן למרדכי" - אמר ליה: "מנו מרדכי?" אמר ליה:
"היהודי!". אמר ליה: "טובא מרדכי איכא ביהודאי!" אמר ליה:
"היושב בשער המלך!" אמר ליה: "סגי ליה בחד דיסקרתא, אי נמי, בחד נהרא!" אמר ליה: "הא נמי הב ליה! - אל תפל דבר מכל אשר דברת!"

"ויקח המן את הלבוש ואת הסוס" - אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה וסוסיה מיחד בידיה, מירתת. אמר להו לרבנן: האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי! זילו מקמיה, די לא תכוו בגחלתו! בההיא שעתא, נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא. אתא המן, ויתב ליה קמייהו, ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה. אמר להו: במאי עסקיתו? אמרו ליה: בזמן שבית המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה, מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו: אתא מלי קומצי קמחא דיכוכו, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי! אמר ליה: רשע! עבד שקנה נכסים, עבד למי ונכסים למי?

אמר ליה: קום! לבוש הני מאני ורכוב האי סוסיא, דבעי לך מלכא! אמר ליה: לא יכילנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזייא, דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי! שדרה אסתר, ואסרתניהו לכולהו בי בני, ולכולהו אומני. עייליה איהו לבי בני ואסחיה ואזיל ואייתי זוזא מביתיה, וקא שקיל ביה מזייה. בהדי

מחברת מגילה - א

דקא שקיל ליה, אינגד ואיתנח. אמר ליה: אמאי קא מיתנחת?
אמר ליה: גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנוהי,
השתא לישוייה בלאני וספר! אמר ליה: רשע! ולאן ספר של כפר
קרצום היית! #תנא: המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושתיים
שנה#

בתר דשקלינהו למזייה, לבשינהו למאניה. אמר ליה: סק ורכב!
אמר ליה: לא יכילנא, דכחישא חילאי מימי תעניתא! גחין וסליק.
כי סליק, בעט ביה. אמר ליה: לא כתיב לכו: (משלי כד) "בנפל
אויבך אל תשמח"?! אמר ליה: הני מילי בישראל, אבל בדידכו,
כתיב: (דברים לג) "ואתה על במותימו תדרוך"

"ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" - כי הוה
נקיט ואזיל בשבילא דבי המן, חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא.
סברה: האי דרכיב אבוה, והאי דמסגי קמיה מרדכי. שקלה עציצא
דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה. דלי עיניה וחזת דאבוה
הוא. נפלה מאיגרא לארעא ומתה. והיינו דכתיב: "וישב מרדכי אל
שער המלך" - אמר **רב ששת**: ששב לשקו ולתעניתו. "והמן נדחף
אל ביתו אבל וחפוי ראש" - אבל על בתו, וחפוי ראש על שאירע
לו

"ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו ... ויאמרו לו חכמיו זרש
אשתו" - קרי להו "אוהביו" וקרי להו "חכמיו" - אמר **רבי יוחנן**:
כל האומר דבר חכמה, אפילו באומות העולם, נקרא חכם
"אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו"
- אמרו ליה: אי משאר שבטים קאתי, יכלת ליה - ואי משבט
יהודה ובנימין ואפרים ומנשה, לא יכלת ליה! יהודה, דכתיב:
(בראשית מט) "ידך בערף אויביך"; אינך, דכתיב בהו: (תהלים פ)
"לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך"

"כי נפל תפול לפניו" - דרש **ר' יהודה בר אלעאי**: שתי נפילות
הללו, למה? אמרו לו: אומה זו, משולה לעפר ומשולה לכוכבים.
כשהן יורדין, יורדין עד עפר, וכשהן עוליין, עוליין עד לכוכבים
"וסריסי המלך הגיעו ויבהילו להביא את המן" - מלמד שהביאוהו
בבהלה

"כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ... כי אין הצר שוה
בנזק המלך" - אמרה לו: צר זה אינו שוה בנזק של מלך! - איקני
בה בושת, וקטלה! השתא, איקני בדידי, ומבעי למקטלי!
"ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה" - "ויאמר"

"ויאמר" למה לי? <אמר **רבי אבהו**: בתחלה, על ידי תורגמן. כיון דאמרה ליה: מדבית שאול קאתינא, מיד: "ויאמר לאסתר המלכה" ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה" - אמר **ר' אלעזר**: מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן

"והמלך קם בחמתו ... והמלך שב מגנת הביתן" - מקיש שיבה לקימה - מה קימה, בחימה, אף שיבה, בחימה. דאזל ואשכח למלאכי השרת דאי דמו ליה כגברי, וקא עקרי לאילני דבוסתני, ואמר להו: "מאי עובדייכו?" אמרו ליה: "דפקדינן המן!" - אתא לביתה

"והמן נופל על המטה" - "נופל"?! "נפל" מיבעי ליה! אמר **רבי אלעזר**: מלמד שבא מלאך והפילו עליה. אמר: "ויי מביתא! ויי מברא!" - "ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית" "ויאמר חרבונה אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו" - אמר **רבי אלעזר**: אף חרבונה רשע באותה עצה היה. כיון שראה שלא נתקיימה עצתו, מיד ברח. והיינו דכתיב: (איוב כו) "וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח"

"וחמת המלך שככה" - שתי שכיכות הללו למה? <אחת של מלכו של עולם ואחת של אחשורוש! <ואמרי לה: אחת של אסתר ואחת של ושת!

(בראשית מה:כב) "לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות" - <אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק (טז,ב) יכשל בו?! דאמר **רבא בר מחסיא** אמר **רב חמא בר גוריא** אמר **רב**: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו, נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים! <אמר **רבי בנימן בר יפת**: רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר: "ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה"

"ויפול על צוארי בנימן אחיו" - <כמה צוארין הוו ליה לבנימין?²² <אמר **רבי אלעזר**: בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב. "ובנימין בכה על צואריו" - בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף, ועתיד ליחרב

22 לפי רש"י אין גורסים זה

מחברת מגילה - א

"והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין" אמר **רבי אלעזר**: אמר להם: כשם שאין בלבי על בנימין אחי, שלא היה במכירתני, כך אין בלבי עליכם! "כי פי המדבר אליכם" - כפי, כן לבי

"ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים" - מאי "מטוב מצרים"? אמר ר' **בנימין בר יפת** אמר **רבי אלעזר**: שלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו!

"וילכו גם אחיו ויפלו לפניו" - אמר **רבי בנימין בר יפת** אמר **רבי אלעזר**: היינו דאמרי אינשי: "תעלא בעידניה, סגיד ליה!" ;תעלא? מאי בצירותיה מאחויה? |אלא אי איתמר, הכי איתמר: (בראשית מז) "וישתחו ישראל על ראש המטה" אמר **רבי בנימין בר יפת** אמר **רבי אלעזר**: "תעלא בעידניה, סגיד ליה!"

"וינחם אותם וידבר על לבם" אמר **רבי בנימין בר יפת** אמר **רבי אלעזר**: מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב: ומה עשרה נרות, לא יכלו לכבות נר אחד, נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות?!

(אסתר ח) "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" - אמר **רבי יהודה**: "אורה" - זו תורה. וכן הוא אומר: (משלי ו) "כי נר מצוה ותורה אור"; "שמחה" - זה יום טוב. וכן הוא אומר: (דברים טז) "ושמחת בחגך"; "ששון" - זו מילה. וכן הוא אומר: (תהלים קיט) "שש אנכי על אמרתך"; "ויקר" - אלו תפלין. וכן הוא אומר: (דברים כח) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ותניא: **רבי אליעזר הגדול** אומר: אלו תפלין שבראש

"ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא ואת פורתא ואת אדליא ואת ארידתא ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארידי ואת ויזתא עשרת בני המן" - אמר **רב אדא דמן יפו**: עשרת בני המן ו"עשרת" צריך לממרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא? כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו! אמר **רבי יוחנן**: וי"ו ד"ויזתא" צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות. מאי טעמא? כולהו בחד זקיפא אזדקיפו!

אמר **רבי חנינא בר פפא**: דרש ר' **שילא איש כפר תמרתא**: כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, חוץ משירה זו ומלכי כנען, שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא? שלא תהא תקומה למפלתן

"ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים" -

מחברת מגילה - א

אמר **רבי אבהו**: מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו
"ובבאה לפני המלך אמר עם הספר" - "אמר"?! "אמרה" מיבעי
ליה! <אמר **רבי יוחנן**: אמרה לו²³: יאמר בפה מה שכתוב בספר!
"דברי שלום ואמת" - אמר **רבי תנחום**, ואמרי לה: אמר **רבי אסי**:
מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
"ומאמר אסתר קיים" - ומאמר אסתר, אין - דברי הצומות, לא?!
<אמר **רבי יוחנן**: דברי הצומות ומאמר אסתר קיים דברי הפורים
האלה!

"כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי
לרוב אחיו" - לרוב אחיו, ולא לכל אחיו - מלמד שפירשו ממנו
מקצת סנהדרין. אמר **רב יוסף**: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת
נפשות! דמעיכרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה, ולבסוף בתר
חמשה - מעיקרא כתיב: (עזרא ב) "אשר באו עם זרובבל ישוע
נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן", ולבסוף כתיב: (נחמיה ו)
"הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי
בלשן"

אמר **רב**, ואיתימא **רב שמואל בר מרתא**: גדול תלמוד תורה יותר
מבנין בית המקדש, שכל זמן שברוך בן נריה קיים, לא הניחו
עזרא ועלה

אמר **רבה** אמר **רב יצחק בר שמואל בר מרתא**: גדול תלמוד תורה
יותר מכבוד אב ואם! שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית
עבר, לא נענש. דאמר מר: (יז,א) למה נמנו שנותיו של ישמעאל?
כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב! דכתיב: (בראשית כה) "ואלה שני
חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים" - כמה קשיש
ישמעאל מיצחק? ארביסר שנין! דכתיב: (בראשית טז) "ואברם בן
שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם", וכתיב:
(בראשית כא) "ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו",
וכתיב: (בראשית כה) "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" - בר
כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב? בר שבעים וארבעה! כמה
פיישן משניה? שתין ותלת! ותניא: היה יעקב אבינו בשעה
שנתברך מאביו בן ששים ושלוש שנה, ובו בפרק מת ישמעאל,
דכתיב: (בראשית כח) "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ... וילך
עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות" -
ממשמע שנאמר "בת ישמעאל", איני יודע שהיא אחות נביות?!
מלמד שקידשה ישמעאל ומת, והשיאה נביות אחיה!

23 לפי רש"י אין גורסים זה

מחברת מגילה - א

שתין ותלת, וארביסר עד דמתיליד יוסף - הא שבעין ושבעה!
וכתיב: (בראשית מא) "ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה" -
הא מאה ושבע; שב דשבעא, ותרתין דכפנא - הא מאה ושיתסר.
וכתיב: (בראשית מז) "ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייד
ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה" - ;מאה
ושיתסר הויין! - אלא שמע מינה: ארבע עשרה שנין דהוה בבית
עבר, לא חשיב להו! דתניא: היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע
עשרה שנה. עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארס נהרים שתי
שנים. יצא משם ובא לו לארס נהרים. נמצא כשעמד על הבאר, בן
שבעים ושבע שנה

ומנלן דלא מיענש? <דתניא: נמצא יוסף שפירש מאביו עשרים
ושתיים שנה, כשם שפירש יעקב אבינו מאביו - {דיעקב תלתין
ושיתא הויין!?! <אלא ארביסר דהוה בבית עבר, לא חשיב
להו! {סוף סוף, דבית לבן עשרין שנין הויין!?! |<אלא משום
דאשתהי באורחא תרתין שנין, דתניא: יצא מארס נהרים ובא לו
לסכות, ועשה שם שמונה עשר חודש, שנאמר: (בראשית לג)
"ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות", ובבית אל
עשה ששה חדשים והקריב זבחים!